

AZMETTİRMENİN ÖZEL OLUŞUM ŞEKİLLERİ

(Araştırma Makalesi)

DOI: <https://doi.org/10.33717/deuhfd.1276266>

Dr. Öğr. Üyesi Yağız YAVUZ*

Öz

Bu çalışmanın konusunu azmettirmenin özellik gösterdiği kimi haller oluşturmaktadır. Bunlar, hali hazırda belirli bir suçu işlemeye karar vermiş olan failin, o suçu işlemeye sevk edilmesi, başka bir suçu işlemeye sevk edilmesi ve belirli bir suçu işlemeyi tamamlayan failin o suçu işlemeye devam etmeye sevk edilmesi şeklinde sıralanabilir. Bu hallerde teknik anlamda bir azmettirme hareketinin mevcudiyetinden söz edilip edilemeyeceği ve şerikin ne sıfatla sorumlu tutulabileceği inceleme konusu yapılmıştır. Bu doğrultuda, ilk olarak omnimodo facturus kurumu incelenmiş ve failin bu şekilde adlandırılabilmesi için aldığı suç işleme kararının taşıması gereken özellikler irdelenmiştir. Bunun akabinde, suç işleme kararında ne gibi hususlarda değişiklikler meydana getirilmesi halinde başka bir suçun mevcudiyetinden söz edilebileceği meselesi üzerinde durulmuştur. Son olarak, kendiliğinden almış olduğu suç işleme kararına karşılık gelen icra hareketlerini tamamlayan faili, aynı suça yönelik ek icra hareketleri gerçekleştirilmeye sevk edenin nasıl cezalandırılması gerektiği tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Omnimodo facturus, Azmettirme, Başka suça azmettirme, Suçun devamına azmettirme, Manevi yardım etme

SPECIAL FORMS OF INSTIGATION

(Research Article)

Abstract

This paper aims to present certain special appearance forms of instigation. These can be listed as instigation the perpetrator who has already decided to

* Doğu Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, İstanbul (yagizyavuz2@gmail.com) ORCID: 0000-0003-2214-3734 (Geliş Tarihi: 30.08.2022-Kabul Tarihi: 24.02.2023) Yazar, eserinin Derginize ait bilimsel etik ilkelere uygun olduğunu taahhüt eder.

commit a certain crime, instigation the perpetrator to commit another crime and instigation the perpetrator who has completed a certain crime to continue to commit that crime. In these cases, it has been examined whether there is an act of instigation in the technical sense and in what capacity the accomplice can be held responsible. In this respect, firstly, the institution of omnimodo facturus was examined and the characteristics of the decision to commit a crime taken by the perpetrator in order to be named as such were analyzed. Subsequently, the issue of what kind of changes should be made in the decision to commit a crime in order to speak of the existence of another crime was emphasized. Finally, it was discussed how the person who induces the perpetrator to commit additional executive acts of the same offense should be punished.

Keywords

Omnimodo facturus, Instigation, Instigation to another crime, Instigation to continuation of the crime, Aiding and abetting

GİRİŞ

Suç işleme düşüncesi olmayan bir kimseye belirli bir suç işleme kararı aldirarak suç işletmek azmettirme olarak adlandırılır. Bu halde suçun işlenmesinin esas nedeni (ilk ve etkili nedeni) azmettirenin faili suça sevk etmesidir¹. Azmettiren, failde suç işleme fikri ortaya çıkararak işlenen suçun sebebini oluşturduğu için cezalandırılır². Azmettirenin ceza hukuku anlamında sorumluluğunun doğabilmesi için, bağlılık kuralı gereği, azmettirilen failin suçu işlemesi veya en azından suçun icrasına başlamış olması aranır. Zira şeriklerin sorumluluğu ancak esas fiil teşebbüs aşamasına erişmişse doğar³. Bu nedenle azmettirme hem faile bir suç işleme kararı aldiracak hem de failin bu kararı doğrultusunda suçun icrasına başlamasını sağlayacak ölçüde yoğun bir manevi faaliyetin mevcudiyetini şart koşar⁴. Azmettirmenin objektif şartları, suç işleme kararının oluşumu bakımından nedensel olan bir karar verdirme hareketinin mevcudiyeti ve bunu dayanak alarak suç teşkil eden bir fiilin icrasdır⁵. Azmettiren bu karar verdirme hareketini kasten ger-

¹ **Centel**, Nur/**Zafer**, Hamide/**Çakmut**, Özlem: Türk Ceza Hukukuna Giriş, 11. Bs., Beta Yayıncılık, İstanbul 2020, s. 503; **Zafer**, Hamide: Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m.1-75, 8. Bs., Beta Yayıncılık, İstanbul 2021, s. 572. TCK m.38'in gerekçesine göre, "Azmettirme, belli bir suçu işleme hususunda henüz bir fikri olmayan bir kişinin başkası tarafından bu suçu işlemeye karar verdirilmesidir." Sevk etme teriminin tahrikin yoğun bir şekli olduğu, tahrik eden ile edilen arasında yakın bir ilişkinin mevcudiyetini gerektirdiği hususunda bkz. **Bayraktar**, Köksal: Suç İşlemeğe Tahrik Cürmü, İstanbul 1977, s. 32.

² **Önder**, Ayhan: Ceza Hukuku Genel Hükümler C.II-III, 2. Bs., Beta Yayıncılık, İstanbul 1992, s. 463; **Aydın**, Devrim: Türk Ceza Hukukunda Suça İştirak, Yetkin Yayınları, Ankara 2009, s. 164. Esasen, suçun kanuni tanımındaki haksızlığı doğrudan doğruya gerçekleştirmeyen azmettirenin cezalandırılmasının hukuki dayanağı bağlılık kuralında bulunur. Bağlılık kuralı vasıtasıyla suçun icra hareketlerini gerçekleştirmeyen azmettirenin de meydana gelen haksızlıktan sorumlu tutulması sağlanır. Bkz. **Özgenç**, İzzet: Suça İştirakin Hukuki Esası ve Faillik, İstanbul 1996, s. 141-142.

³ **Artuk**, M. Emin/**Gökçen**, Ahmet/**Alşahin**, M. Emin/**Çakır**, Kerim: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Bs., Adalet Yayınevi, Ankara 2020, s. 742, 744; **Koca**, Mahmut/**Üzülmez**, İlhan: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Bs., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s. 487, 492. Azmettirme hareketinin mevcudiyetine yani azmettirilene suç işleme kararı aldirılmasına rağmen, azmettirilenin suçu işlememesi veya suçun icrasına başlamaması akim kalmış azmettirme biçiminde adlandırılır. Bkz. **Akbulut**, Berrin: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 7. Bs., Adalet Yayınevi, Ankara 2020, s. 814-815; **Hakeri**, Hakan: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 24. Bs., Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s. 529.

⁴ **Bayraktar**, s. 15.

⁵ **Kühl**, Kristian: Strafrecht Allgemeiner Teil, 8. Aufl., Verlag Franz Vahlen, München 2017, §20 kn.177.

çekleştirmelidir. Yani azmettirilen failde belirli bir suçu işleme kararını oluşturma kastına sahip olmalıdır⁶.

Somut olayda gerçekleşen durumun teknik anlamda azmettirme teşkil edip etmediğinin tespiti her zaman kolay olmayabilir. Zira hali hazırda belirli bir suçu işlemeye kesin suretle karar vermiş olan kimse (*omnimodo facturus*), ayrıca bir başkası tarafından o suçu işlemeye sevk edilmiş olabilir. Benzer şekilde failin, işlemeye kesin suretle karar verdiği suçu tamamladıktan sonra, bir başkası tarafından o suçu işlemeye devam etmeye sevk edilmesi (*Sukzessive Anstiftung*) de mümkündür. Öte yandan, failin hali hazırda mevcut olan bir suç işleme kararı üzerinde şerik tarafından yapılan etki neticesinde, icra edilen suç başlangıçta planlanandan farklı bir yapıya bürünmüş olabilir⁷. Diğer bir ifadeyle, failin başlangıçta işlemeye kesin suretle karar verdiği suçtan başka bir suçu işlemeye sevk edilmesi mümkündür (*Umstiftung*). Tüm bu hallerde faili suça sevk etme hareketleri özellik arz eder ve her birinin teknik anlamda azmettirme niteliği taşıyıp taşımadığının irdelenmesi gerekir.

I. HALİ HAZIRDA BELİRLİ BİR SUÇU İŞLEMeye KARAR VERMİŞ OLAN KİŞİYİ (*OMNIMODO FACTURUS*) SUÇA SEVK ETME

A. *Omnimodo Facturus* Kavramı

Bir kimsenin belirli bir suça sevk edilebilmesi için, en azından suç işleme kararının oluşumu bakımından nedensel olan bir hareketin mevcudiyeti şarttır⁸. Yani azmettirme hareketinin failde suç işleme kararı meydana getirmesi gerekir. Bunun ön koşulu ise, azmettirenin kendisini etkilemesinden önce failin suç işlemeye henüz karar vermemiş olmasıdır⁹. Latince bir

⁶ **Dönmezer**, Sulhi/**Erman**, Sahir: Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım C.II, 12. Bs., Beta Yayıncılık, İstanbul 1999, s. 524. Ayrıca azmettirenin kastının hangi suçun işleneceğini, bu suçu kimin işleyeceğini ve suçun kime karşı işleneceğini kapsamaması gerekir. Bkz. **İçel**, Kayıhan/**Sokullu-Akıncı**, Füsun/**Özgenç**, İzzet/**Sözüer**, Adem/**Mahmutoglu**, Fatih Selami/**Ünver**, Yener: İçel Suç Teorisi 2. Kitap, 2. Bs., Beta Yayıncılık, İstanbul 2000, s. 401.

⁷ **Satzger**, Helmut: “Der “omnimodo facturus” – und das, was man in jedem Fall dazu wissen muss!”, JURA, 2017, s. 1175.

⁸ **Hotz**, Dominik: “Anfängerklausur – Strafrecht: Tötungsdelikte und Teilnahme – Wer heute stirbt, der braucht es morgen nicht zu tun”, JuS, 2018, s. 677.

⁹ **Baumann**, Jürgen/**Weber**, Ulrich/**Mitsch**, Wolfgang/**Eisele**, Jörg: Strafrecht Allgemeiner Teil, 13. Aufl., Verlag Ernst und Werner Gieseking, Bielefeld 2021, §26 kn.29.

terim olan “*facturus*” bir şey yapmak üzere olan kişi anlamına gelir. Yine Latince bir terim olan “*omnimodo*” ise her halükârda (zaten) anlamındadır¹⁰. Ceza hukuku özelinde, *omnimodo facturus*, belirli bir suçu her halükârda (zaten) işleyecek olan kişidir¹¹. Bu terimin kökeni Roma hukukuna kadar uzanmaktadır. Roma hukukunda, günümüzdeki adıyla azmettiren konumunda bulunan kişinin cezalandırılıp cezalandırılmayacağını tayininde, failin o suçu işlemeye azmettirenin etkisinden önce kesin suretle karar vermiş olup olmadığı da dikkate alınmaktaydı. Hali hazırda somut bir suçu işlemeye karar vermiş olması nedeniyle azmettirilebilir olmayan fail, *omnimodo facturus* biçiminde isimlendirilmekteydi ve onu suça sevk eden kişi cezalandırılmamaktaydı. Bu durum ifade edilirken azmettirme teriminin kullanılmaması bir prensip halini almıştı¹².

Azmettirmenin mevcudiyetinin kabulü için failin somut bir suçu işleme kararının azmettirenin eseri olması şarttır¹³. Ancak failin *omnimodo facturus* olduğu hallerde durum böyle değildir. Belirli bir suçu işlemeye hali hazırda kesin suretle¹⁴ karar vermiş olan kimse (yani *omnimodo facturus*), artık teknik anlamda bu suçu işlemeye azmettirilemeyecektir. Bu durumda fail, “sözde” azmettirme teşkil eden hareketin icrasından önce, somut bir suçu işlemeye nihai suretle karar vermiş olduğundan, faile bir suç işleme kararı aldırılması mümkün değildir. Zira bu halde “sözde” azmettirenin hareketi,

¹⁰ **Gropp**, Walter/**Sinn**, Arndt: Strafrecht Allgemeiner Teil, 5. Aufl., Springer-Verlag, Berlin 2020, §10 kn.264, dn.203; **Koch**, Arnd/**Wirth**, Katrin: “Grundfälle zur Anstiftung”, JuS, 2010, s. 205.

¹¹ **Rengier**, Rudolf: Strafrecht Allgemeiner Teil, 11. Aufl., Verlag C.H.Beck, München 2019, §45 kn.33; **Geppert**, Klaus: “Die Anstiftung (§26 StGB)”, JURA, 1997, s. 304; **Roxin**, Claus: Strafrecht Allgemeiner Teil Band II Besondere Erscheinungsformen der Straftat, Verlag C.H.Beck, München, 2003, §26 kn.65 dn.79.

¹² **Bock**, Dennis: “Die Anstiftung des zur Tat bereits Entschlossenen – zum Begriff des alias oder omnimodo facturus”, JR, 2008, s. 143vd. Roma hukukunda aynı anlamda “*alias facturus*” terimi de kullanılmaktaydı. Ancak Alman öğretisi ve yargı mercileri, bu kurumu ifade etmek üzere öteden beri “*omnimodo facturus*” terimini kullanmaktadır ve kurum bu isimlendirmeye Alman ceza hukukuna yerleşmiştir. Bkz. **Bock**, s. 146.

¹³ **Satzger**, “omnimodo facturus”, s. 1172.

¹⁴ Bir kimsenin *omnimodo facturus* olabilmesi için hali hazırda kendiliğinden ilgili suçu işlemeyi düşünmesi yetmemekte, ayrıca suçu işlemeye kesin suretle karar vermiş olması aranmaktadır. Bkz. **Frister**, Helmut: Strafrecht Allgemeiner Teil, 9. Aufl., Verlag C.H.Beck, München 2020, §28 kn.14. Failin suç işleme kararının ancak suçun icra hareketlerinin gerçekleştirilmesi sırasında dış dünyaya yansiyabileceği, suçun icrasına girişilmesinden önce mevcut suç işleme kararının kesinliğinin varsayım hüviyetinde olduğu, bu nedenle de tespitinin olanaklı olmadığı hususunda bkz. **Sarıgül**, Ali Tanju: Suça İştirak, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022, s. 256.

failin suç işleme kastı bakımından nedensel olmayacaktır. Yani nedensel bir suça karar verdirme hareketi bulunmaz. Fail suç işlemeye çoktan, arka plan-daki kişinin etkisinden bağımsız olarak karar vermiştir¹⁵. Oysa, ancak azmettirenin suça sevk etme hareketi olmasaydı suçun işlenmeyeceği hallerde azmettirmeden bahsedilebilir¹⁶. Bu nedenle failin *omnimodo facturus* olduğu hallerde, onu suça sevk eden kişi ya manevi yardımda bulunmuş ya da azmettirmeye teşebbüs etmiş olur¹⁷.

B. Failin Omnimodo Facturus Olmadığı Haller

Failin hali hazırda belirli bir suç işlemeye nihai biçimde karar vermiş olmadığı hallerde suça azmettirilebilmesi olanaklıdır. Örneğin, yalnızca suç işlemeye eğilimli (meyilli)¹⁸ olan fakat suçun somut işlenişi hususunda tereddütü bulunan ya da henüz somut bir suç işlemeye hususunda kararsız olan bir kimse *omnimodo facturus* olarak görülemez. Dolayısıyla bu kimsenin

¹⁵ **Kindhäuser**, Urs/**Zimmermann**, Till: Strafrecht Allgemeiner Teil, 9. Aufl., Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden 2020, §41 kn.11; **Rengier**, §45 kn.33; **Heinrich**, Bernd: Strafrecht Allgemeiner Teil, 6. Aufl., Stuttgart, Verlag W. Kohlhammer, 2019, kn.1294; **Gropp/Sinn**, §10 kn.264; **Preuß**, Tamina: “Ein folgenschwerer Gegenschlag”, JURA, 2019, s. 667; **Satzger**, “omnimodo facturus”, s. 1171. Failin hali hazırda belirli bir suç işlemeye kesin suretle karar vermiş olduğunun, onu suça sevk etmeye çalışan kişi tarafından bilinip bilinmemesi önem arz etmez. Bkz. **Sarıgül**, s. 257. Suç işlemeye kesin suretle karar vermiş olan faille, bunu bilerek veya bilmeden suç işlemeye çalışmaya çalışan kişi yardım eden hüviyetindedir. Bkz. **Öztürk**, Bahri/**Erdem**, Mustafa Ruhan: Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, 21. Bs., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s. 425.

¹⁶ **Centel/Zafer/Çakmut**, s. 504; **Joecks**, Wolfgang/**Jäger**, Christian: Strafgesetzbuch Studienkommentar, 13. Aufl., Verlag C.H.Beck, München 2021, §26 kn.11. Eklenmelidir ki azmettirmenin mevcudiyeti için şerikin hareketinin failin suç işlemeye kararında nedensel olması yeterlidir. Bu kararın tek sebebi olması gerekli değildir. Bkz. **Koca/Üzülmez**, s. 485; **Öztürk/Erdem**, s. 424. Nitekim Alman öğretisinde bu hususu vurgulamak üzere “*Mitursächlichkeit*” (birlikte nedensellik) terimi kullanılmaktadır. Yani failin suç işlemeye kararının dayanağının diğer birtakım sebeplerle birlikte azmettirenin hareketi olması yeterlidir. Azmettirme hareketinin birlikte nedenselliği genellikle en düşük gereklilik olarak aranır. Bkz. **Satzger**, Helmut: “Teilnehmerstrafbarkeit und Doppelvorsatz”, JURA, 2008, s. 515. Bu itibarla, azmettirenin failin suç işlemeye kararını bakımından müşterek (birlikte) sorumluluğunun bulunduğu söz edilir. Bkz. **Satzger**, “omnimodo facturus”, s. 1170.

¹⁷ **İçel/Sokullu-Akıncı/ Özgenc/Sözüer/Mahmutoğlu/Ünver**, s. 402.

¹⁸ Suç işlemeye eğilimli olma durumu ile suç işlemeye karar vermiş olma durumu arasındaki sınır, suç için gereken güdünün (nedenin) failin zihninde açık bir şekilde baskınlık kazandığı yerde çizilir. Bkz. **Hotz**, s. 677. Suç işlemeye tam karar vermemiş olan veya genel mahiyette bir karar vermiş olan kişinin, suç işlemeye meyilli kişi statüsünde bulunduğu hususunda bkz. **Sarıgül**, s. 254.

suça azmettirilmesi mümkündür¹⁹. Zira bu halde kişide somut bir suça yönelik kesin bir suç işleme kararı bulunmaz. Sadece genel bir suç işleme eğilimi mevcuttur. Yani fail başlangıçta sadece genel olarak bir suç işlemeye hazırdır. Bu suç daha sonra azmettirenin yönlendirmesi üzerine somutlaştırılır ve işlenir²⁰. Belirli bir suçu işlemeye kesin suretle karar vermemiş olan kimsenin suç işleme düşüncesinin kuvvetlendirilmesi de bir suç işleme kararı aldırma hüviyetini taşır²¹. Bu itibarla hali hazırda suça eğilimi olan ya da henüz kararsız olan kimseye kati suretle suç işleme kararı aldırılması halinde, azmettirme hareketinin nedenselliğinin kabulü gerekir²². Örneğin sadece genel olarak mal varlığına karşı bir suç işlemeye hazır olan kimse, belirli bir ev soyma suretiyle hırsızlık suçunu işlemeye azmettirilebilir²³.

Örneğin (A), para sıkıntısı çekmesi sebebiyle herhangi bir evde hırsızlık suçu işlemeye karar vermişse, (A)'nın suç işlemeye genel olarak eğilimi var demektir. (A) bu düşüncesini (B) ile paylaşır. Bunun üzerine (B) ona gelecek hafta (C)'nin tatile gideceğini, evde olmayacağını söyler ve (C)'nin evini soymasının karlı bir iş olacağı tavsiyesinde bulunur. (A) bu tavsiyeyi dinler ve (C)'nin evinden yüklü miktarda para çalar. Bu olayda (A), sırf hali hazırda bir ev soyma suretiyle hırsızlık suçu işlemeye karar verdiğinden ötürü, artık azmettirmenin mümkün olamayacağı söylenemeyecektir. Zira (A) somut suç, yani (C)'nin evini soyma hususunda henüz *omnimodo facturus* değildir. Bu itibarla (B), (A)'yı (C)'nin evini soymaya sevk etmişse,

¹⁹ **Heinrich**, kn.1295; **Hotz**, s. 677; **Öztürk/Erdem**, s. 425. Sadece suça eğilimi bulunan, ancak nihayetinde üzerine düşündüğü suçu işleyip işlememe hususunda hala tereddüt içerisinde olan kişi *omnimodo facturus* olmadığından suça azmettirilebilir. Bkz. **Wessels, Johannes/Beulke, Werner/Satzger, Helmut**: Strafrecht Allgemeiner Teil, 49. Aufl., C.F.Müller Verlag, Heidelberg 2019, kn.884. Diğer bir ifadeyle, belirli bir suçu işlemeyi tasavvur etmiş olan ancak bu konuda henüz kararsız kişi suça azmettirilebilir. Bkz. **Kühl**, §20 kn.179.

²⁰ **Krey, Volker/Esser, Robert**: Deutsches Strafrecht Allgemeiner Teil, 7. Aufl., Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart 2022, kn.1042; **Heine, Günter/Weißer, Bettina**: Schönke/Schröder Strafgesetzbuch Kommentar, 30. Aufl., Verlag C.H.Beck, München 2019, §26 kn.6. Diğer bir ifadeyle, failin somut suç işleme kararı azmettirenin hareketine bağlıdır. Bkz. **Roxin**, §26 kn.66.

²¹ **Gropp/Sinn**, §10 kn.264. Azmettirmenin mevcudiyetinin kabulü için, failin azmettirme hareketi öncesi o suçu işlemeyi hiçbir şekilde düşünmemiş olması ve yalnızca azmettiren vasıtasıyla suçu işlemeye sevk edilmesi şart değildir. Bkz. **Satzger**, “omnimodo facturus”, s. 1172.

²² **Geppert**, s. 304. Eklenmelidir ki Roxin'e göre, failin hala birtakım tereddütleri olmakla birlikte, kendisinde mevcut olan, onu suçu işlemeye iten güdü açıkça ağır basıyorsa, (azmettirmeye engel teşkil eden) bir suç işleme kararının mevcudiyetinin kabulü gerekir. Bkz. **Roxin**, §26 kn.67.

²³ **Kühl**, §20 kn.179.

(B) failin hareketini tavsiyeleriyle somutlaştırmış, faile (C)'nin evini soyma kararı aldırma suretiyle suçun konusunu ve mağdurunu belirlemiş demektir. Yani esasen (A)'ya (C)'ye karşı işlediği somut suça ilişkin suç işleme kararı aldırın (B)'dir. Bu nedenle (B)'nin hırsızlık suçuna azmettiren olarak sorumlu tutulması gerekir²⁴.

Başka bir örnek de ihmal suretiyle kasten öldürme suçu üzerinden kurgulanabilir. (A) perde asarken sandalyeden düşer ve hayatı tehlike arz edecek şekilde yaralanır. Karısı (B), eve geldiğinde kocasının yerde kanlar içinde yattığını görür ve bu durumu kocasından kurtulma fırsatı olarak değerlendirir. Zira kocası, aşığı (C) ile olan ilişkisine engel teşkil etmektedir. Bununla birlikte (B) kararsızdır. Bu nedenle durumu anlatmak ve ne düşündüğünü sormak için aşığı (C)'yi arar. (C) ona ısrarla hiçbir yardım tedbiri almaması, bu durumun onlar için benzersiz bir fırsat olduğu hususunda telkinlerde bulunur. (B) bu sözleri dinler. Herhangi bir kurtarma girişiminde bulunmaz ve (A) ölür. Bu olayda (B), (C)'yi aradığı anda ihmal yoluyla kasten öldürme suçunu işlemeye yalnızca eğilimlidir. Ancak nihayetinde onun somut suçu işlemesine (C)'nin ısrarlı isteği neden olmuştur. Bu nedenle, (B)'nin arama anında somut suç bakımından *omnimodo facturus* olmadığının kabulü gerekir. Bu itibarla, (C) ihmal yoluyla kasten öldürme suçunu işlemeye azmettiren olarak sorumlu tutulur²⁵.

Benzer şekilde, belirli suçları (düzenli bir biçimde) işlemeye sadece genel olarak karar vermiş olan, birisinden bu hususta somut bir görevlendirme alıncaya kadar bekleyen ve kendisine verilen görev doğrultusunda hareket ederek suç işleyen kişi de *omnimodo facturus* değildir²⁶. Örneğin, (A) ev soyma suretiyle hırsızlıkta uzmanlaşmıştır. (B) ise suç eşyası alıp satma işini yapmaktadır. (B) ne zaman belirli bir eşyaya gereksinim duysa bunu (A)'ya bildirmekte, (A) da bunun üzerine bir eve girerek ilgili eşyayı temin edip (B)'ye satmaktadır. (B), (A)'ya belirli bir bilgisayara ihtiyaç duyduğunu bildirir. Bunun akabinde (A), (C)'nin bürosuna zorla girer ve istenen özellikleri taşıyan bilgisayarı alıp (B)'ye satar. Bu olayda (B)'nin hem suç eşyasını satın alması hem de (A)'yı hırsızlık suçunu işlemeye azmettirmesi nedeniyle ayrı ayrı cezalandırılması gerekir²⁷.

²⁴ **Bülte**, Jens/Härtl, Sophie: “Bandendiebstahl und Betrug”, JA, 2016, s. 351; **Krey/Esser**, kn.1042.

²⁵ **Heinrich**, kn.1295; **Koch/Wirth**, s. 205.

²⁶ **Heinrich**, kn.1295a.

²⁷ **Heinrich**, kn.1295a. Zira hırsızlık neticesinde elde edilecek olan malın alıcısı konumundaki kişinin talebi, faili suça iten temel güdüyü meydana getirir. Bkz. **Heine/Weißer**, §26 kn.6. Benzer bir örnek için bkz. **Satzger**, “omnimodo facturus”, s. 1173.

Aynı durum, genel olarak kasten insan öldürmeye hazır olduğunu beyan eden (örn. kartvizitle) kiralık katil ya da internet üzerinden uyuşturucu madde satan kişi bakımından da geçerlidir. Bunlar para gibi faili suç işlemeye iten bir sebebin etkisiyle, belirsiz bir şahıs çevresinden aldıkları talep doğrultusunda, sipariş üzerine suça girişirler. Kesin ve yeterince somut bir suç işleme kararına sahip olmadıklarından *omnimodo facturus* değildirler, suça azmettirilebilirler. Bu itibarla bir suçu işlemeye genel olarak hazır olma durumunun, azmettirmeyi tesis eden suç işleme kararı aldirmaya engel olmadığı söylenmelidir²⁸. Bu gibi hallerde ödül (mükafat) vaadi beklemede olan faili suçu işlemek üzere harekete geçiren temel etmendir²⁹.

Sonuç olarak, belirli koşullar altında suç işlemeye hazır olan fail, esasen henüz suç işlemeye karar vermiş olmadığından, azmettirenin bu koşulları yerine getirmeye söz verme (vaatte bulunma) suretiyle faili suça azmettirmesi mümkündür³⁰. Örneğin, (A) internete para karşılığı kiralık katil olarak hizmet verdiği hususunda bir ilan koyar. (B) bu ilan üzerinden (A) ile iletişime geçerek ona (C)'yi öldürme görevi verir. Bu durumda, (B) kasten insan öldürme suçuna azmettiren olarak cezalandırılır. Zira (A) her ne kadar hali hazırda genel olarak insan öldürme suçu işlemeye karar vermiş olsa da (B)'nin talimatından önce spesifik olarak (C)'yi öldürmeye karar vermiş değildir. (A) icra etmekte olduğu "meslek" dolayısıyla genel olarak insan öldürmeye hazırdır. Ancak somut bir suç işleme kararı (örn. (C)'yi öldürme kararı) alması için (B) tarafından harekete geçirilmeye ihtiyaç duyar. Bu nedenle (A) *omnimodo facturus* değildir³¹. Azmettiren, gerçekleştirdiği azmet-

²⁸ **Krey/Esser**, kn.1043; **Koch/Wirth**, s. 205; **Satzger**, "omnimodo facturus", s. 1173. Karş. **Demirel**, Muhammed/**Kartal**, Melik: "Ceza Hukukunda Suça Azmettirme Hareketi: Suça Sevk Etme", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan, C.21, Özel Sayı, 2019, s. 466-467.

²⁹ **Wessels/Beulke/Satzger**, kn.884. Bununla birlikte failin hali hazırda belirli bir kişiyi öldürmeye karar vermiş olduğu (*omnimodo facturus*) hallerde durum farklıdır. Örneğin, (A), (B)'ye (C)'yi öldürürse ona 5000 TL vereceğini söyler. Ne var ki (B) hali hazırda çoktan (C)'yi öldürmeye karar vermiştir. Ancak (A)'dan 5000 TL'yi yine de büyük bir memnuniyetle alır. Bu durumda (A)'nın kasten öldürme suçuna azmettiren olarak sorumlu tutulması mümkün olmaz. Bkz. **Maurach**, Reinhart/**Gössel**, Karl Heinz/**Zipf**, Heinz/**Dölling**, Dieter/**Laue**, Christian/**Renzikowski**, Joachim: Strafrecht Allgemeiner Teil Teilband 2, 8. Aufl., C.F.Müller Verlag, Heidelberg 2014, §51 kn.9.

³⁰ **Murmann**, Uwe: Grundkurs Strafrecht, 6. Aufl., Verlag C.H.Beck, München 2021, §27 kn.105.

³¹ **Wessels/Beulke/Satzger**, kn.884. Aynı yönde bkz. **Krey/Esser**, kn.1043. Bu tür suçları işlemeye salt genel, spesifik olmayan eğilim azmettirmeye engel teşkil etmez. Bkz. **Maurach/Gössel/Zipf**, §51 kn.10.

tirme hareketiyle hem kimin fail olacağını belirler hem de failin hangi suçu kime karşı işleyeceğini belirler. Yani failin, suçun ve mağdurun somutlaştırılması azmettiren tarafından yapılır³².

Suçun ön alanında bulunan aşamada, hali hazırda yeterince kesin ve somut bir şekilde suç işleme kararı vermiş olan failin, kural olarak suça azmettirilmesi mümkün olmaz. Failin yeterince somut ve kesin suretle suç işleme kararı verdiği için teşebbüs aşamasına geçilmiş olması şart değildir. Suça teşebbüs aşamasına geçilmesinden önce de failin yeterince somut bir biçimde henüz icrasına girişmediği suçu tasavvur etmesi mümkündür³³. Bununla birlikte, öncelikle belirli bir suçu işlemeye kesin suretle karar vermiş olup, daha sonra bu kararı kapıldığı şüpheler/tereddütler neticesinde ortadan kalkan failin, yalnızca şerikin etkisiyle suç işlemesi halinde de azmettirme söz konusudur. Zira bu durumda failin başlangıçtaki suç işleme kararı ortadan kalkmış ve şerik onu tekrar suç işlemeye yönlendirmiş, failin suç işleme iradesini tekrar tesis etmiştir. Önemli olan suça hazırlık aşamasında bulunan suç işleme kararının oluşumundan ziyade, suçun icrası aşamasında mevcut suç işleme kararının oluşumunda belirleyici faktörün şerik olup olmadığıdır. Bu itibarla, suça hazırlık aşamasında *omnimodo*

³² Aydın, s. 166.

³³ Satzger, "omnimodo facturus", s. 1170. Puppe'ye göre, *omnimodo facturus* öğretisi hem psikolojik olarak yanlıştır hem de normatif olarak savunulabilir değildir. Yani hem psikolojik anlamda hem de hukuken bir *omnimodo facturus*'un mevcudiyetinden söz edilemeyecektir. Zira bu öğretiye göre, suça hazırlık aşamasında öyle bir an mevcuttur ki, bu anda suçu işlemeye hazırlanan kişi esrarengiz bir iç hareket vasıtasıyla suç işleme kararı almakta ve bu suç işleme kararı doğrultusunda tıpkı bir makine gibi suçu icra etmektedir. Hukuki anlamda kast ancak suçun icrası anında oluşur. Benzer şekilde, yine hukuki anlamda suç işleme kararı suçun işlenmesine başlanmasıyla ortaya çıkar. Bunun öncesinde gerçekleşenler, düşünülenler ve planlananlar hazırlık aşamasında olduğundan cezasız kalır. Yani ancak suça teşebbüs aşamasına geçilmesiyle gerçek bir suç işleme kararının mevcudiyetinden söz edilebilir. Bkz. Puppe, Ingeborg: Strafrecht Allgemeiner Teil im Spiegel der Rechtsprechung, 4. Aufl., Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden 2019, §25 kn.12-13. Bu itibarla azmettirme bakımından, azmettirenin suça hazırlık aşamasının herhangi bir anında ne gibi bir etkiye sahip olduğu belirleyici değildir. Belirleyici olan yalnızca azmettirenin suçun icrası anında failin hareketi ve güdüsü üzerinde ne gibi bir etkiye sahip olduğudur. Önemli olan yalnızca failin suçun icrası anında azmettirenle yapmış olduğu anlaşma çerçevesinde suça karar verilmiş olmasıdır. Bkz. Puppe, §25 kn.14. Sadece suç tipinin gerçekleştirilmesine doğrudan doğruya girişme anında mevcut olan suç işleme kararına neden olunması azmettirme olarak değerlendirilebilir. Bu andan önce suçu işlemeye kati suretle kararlı olma durumu, hukuk düzeni tarafından bağlayıcı bir suç işleme kararı olarak tanınmaz. Frister'e göre bu düşünce prensip olarak oldukça haklı bir itiraz olsa da *omnimodo facturus* terimi pratik değerini korumaktadır. Bkz. Frister, §28 kn.15.

facturus olan kişi, daha sonra başlangıçtaki suç işleme güdüsünü yitirmişse suça azmettirilebilir³⁴.

C. Failin Omnimodo Facturus Olmasının Sonuçları

Belirli bir suça sevk etme hareketinin icrasından önce, failin ilgili suçu işlemeye karar vermiş olduğu hallerde, azmettirme hareketinin tipik tehlikesi gerçekleşmez³⁵. Diğer bir ifadeyle, suça sevk edilen kişinin *omnimodo facturus* olduğu hallerde, “sözde” azmettirenin karar verdirmeye hareketi sonuçsuz kalır. Zira zihinsel olarak temasta bulunma yoluyla failin iradesinin etkilenmesi ve bu suretle suç işleme kararı meydana getirilmesi söz konusu değildir. Failin vermiş olduğu suç işleme kararı, “sözde” azmettirenin, onun eseri olarak yüklenememektedir. Aksine bu karar ya failin kendisinin ya da başka bir üçüncü kişinin eseridir³⁶. Halbuki azmettirme için, failin suç işleme kararının oluşumu bakımından nedensel olan bir karar verdirmeye³⁷ hareketinin mevcudiyeti ve buna dayanan tipe uygun bir hareketin icrası şarttır. *Omnimodo facturus* başarılı bir şekilde azmettirilemeyeceğinden, tamamlanmış bir azmettirme bulunmaz³⁸.

³⁴ **Satzger**, “omnimodo facturus”, s. 1173; **Roxin**, §26 kn.68. Karş. **Demirel/Kartal**, s. 470. Örneğin, baba (B) kızı (K)’ya, hasmı (H)’yi öldürme kararı aldırır. Ancak (K), (H) ile birlikte yürüyüşe çıktığı sırada öldürme planından cayar. Bununla birlikte daha sonra hem (H)’nin kendisine kısa bir süre önce ağır suretle hakaret etmiş olması hem de ağabeyinin ona bağırmasıyla babasının verdiği görevi tekrar hatırlaması üzerine (K), (H)’yi öldürür. Alman Federal Yüksek Mahkemesi, bu olayda ağabeyi, (K)’nın (H)’yi öldürme kararı almasına nedensel etkisinin mevcudiyeti gerekçesiyle kasten öldürme suçu azmettiren olarak sorumlu tutmuştur. Karar ve eleştirisi için bkz. **Nepomuck**, Lutz: *Anstiftung und Tatinteresse*, Duncker & Humblot, Berlin 2008, s. 204-205.

³⁵ **Langer**, Winrich: “Ein Streit unter Nachbarn”, JURA, 2003, s. 136-137.

³⁶ **Bülte/Härtl**, s. 351; **Satzger**, “omnimodo facturus”, s. 1170-1171.

³⁷ Karar verdirmeye, azmettirenin failin suç işleme kararının oluşumu bakımından nedensel olması gerekliliği anlamına gelir. Bkz. **Maurach/Gössel/Zipf**, §51 kn.9. Bunun için failde o suçu işlemeye ilişkin herhangi bir fikir ve niyet olmamalı, suç işleme fikri ve niyeti azmettirenin telkinleri ile oluşmalı ve karara dönüşmelidir. Eğer suça sevk edenin telkinlerinden önce, failde hali hazırda o suçu işleme fikri ve niyeti varsa azmettirmeden söz edilemeyecektir. Bkz. **Dönmezer/Erman**, s. 524.

³⁸ **Kühl**, §20 kn.177; **Wendeburg**, Isabel: “Guter Rat ist teuer”, JA, 2017, s. 29. Alman CK’ya göre (cürüm hüviyetindeki suçlarda) teşebbüs aşamasında kalmış azmettirmenin de cezalandırılması mümkündür. Bu nedenle, Alman öğretisinde genellikle *omnimodo facturus*’un “azmettirilemeyeceğinden” bahsedilmez. Daha ziyade “başarılı bir şekilde azmettirilemeyeceğinden” söz edilir. Bunun anlamı, failin *omnimodo facturus* olması halinde, tamamlanmış bir azmettirmenin gerçekleşmeyeceğidir. Bkz. **Kühl**, §20 kn.177. Karş. **Balci**, Meral: Ceza Hukukunda Bağlılık Kuralı Kapsamında Azmettirme, Adalet Yayınevi, Ankara 2022, s. 300 dn.680. Failin *omnimodo facturus* olduğu hallerde, elverişsiz azmettirmeden (*untaugliche Anstiftung*) söz edileceği hususunda bkz. **Tokdemir**,

Belirli bir suçu işlemeye birtakım sebeplerle kesin suretle karar vermiş olan failin zihninde, bu suçu işlemek için yeni birtakım sebepler oluşturan kişi azmettiren olarak nitelendirilemez³⁹. Failin zihninde ek güdüsü meydana getirilmesi manevi yardım etme olarak değerlendirilir⁴⁰. Zira failin suç işleme kararının psikolojik olarak yapılan katkılarla desteklenmesi, pekiştirilmesi, takviye edilmesi manevi yardım etme teşkil eder⁴¹.

Benzer şekilde hali hazırda belirli bir suçu işlemeye karar vermiş olan bir kimsenin, bu konudaki son şüphe ya da tereddüdünün giderilmesi, suç işleme kararı kaldırma teşkil etmez. Zira failin zihnindeki son şüphenin kaldırılması, failin suç işleme kararı alması bakımından nedensel değildir. Bu hareket, mevcut suç işleme kararının sağlamlaştırılması (kuvvetlendirilmesi) niteliğinde olduğundan ikincil bir role sahiptir. Bu nedenle, failin suç işleme kararı şerikin eseri olarak görülemez. Bu durumda şerikin etkisi yalnızca suça manevi yardım etme teşkil eder⁴². Şerikin hareketinin, failin suç işleme kararı üzerindeki nedenselliğinin tespiti için Alman öğretisindeki baskın görüş, *conditio sine qua non* formülünü kullanmaktadır. Buna göre, şerikin suça karar verdirme hareketinin mevcut olmadığının tasavvur edilmesi halinde, failin belirli (somut) bir suçu işleme kararı ortadan kalkıyorsa, şerikin hareketinin failin suç işleme kararı bakımından nedensel olduğu kabul edilir⁴³. Azmettirme hareketi olmasaydı suç işlenmeyecekti denilebiliyorsa durum böyledir⁴⁴.

Sercan: Ceza Hukukunda Akim Kalmış Azmettirme, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022, s. 237.

³⁹ Demirel/Kartal, s. 464.

⁴⁰ Satzger, “omnimodo facturus”, s. 1174. “...Azmettirme, belli bir suçun işlenmesi hususunda henüz bir düşüncesi olmayan kişide, bir başkası tarafından suç işleme kararının oluşmasının sağlanmasıdır. Eğer kişi daha önceden suçu işlemeye karar vermiş ise, bu takdirde azmettirme değil, artık aynı kanunun 39/2. maddesi kapsamında manevi yardım söz konusu olacaktır.” YCGK, T.21.03.2017, E.2015/1183, K.2017/182. Bkz. (çevrim-içi) www.legalbank.net (Erişim Tarihi: 06.01.2023).

⁴¹ Mahmutoğlu, Fatih Selami: “Kusurluluk Prensibi Açısından Azmettirenin Ceza Sorumluluğu”, İÜHF, C.LXIII, S. 1-2, 2005, s. 67-68.

⁴² Hotz, s. 677-678; Satzger, “omnimodo facturus”, s. 1172. Karş. Demirel/Kartal, s. 469. Bir manevi yardım türü olan suç işleme kararını kuvvetlendirme, hali hazırda suç işleme kararı almış olan failin cesaretlendirilmesi, tereddütlerinin giderilmesi suretiyle suçun icra hareketlerini gerçekleştirmesinin sağlanmasıdır. Bkz. Evik, Vesile Sonay: Suça İştirakte Yardım Edenin Ceza Sorumluluğu, 2.Bs., On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2011, s. 202. Fail suçun işlenişinde yalnızca son şüphe/tereddüde sahipse ve şerikin etkisi faili şüphesinden/tereddüdünden caydırma yoluyla harekete geçmeye cesaretlendirme ile sınırlıysa durum böyledir. Bkz. Satzger, “omnimodo facturus”, s. 1172.

⁴³ Satzger, “omnimodo facturus”, s. 1171.

⁴⁴ Önder, s. 462.

Alman ceza hukukunda, faile cürüm niteliğindeki bir suç işleme kararı aldirmek isteyen kişinin girişimi, yalnızca failin bu suç işleme hali hazırda karar vermiş olmasından ötürü (suç işleme kararı aldırılmaması nedeniyle) sonuçsuz kalmışsa (yani azmettirme hareketi nedensel değilse), bu kişinin teşebbüs aşamasında kalmış azmettirme (Alman CK §30/1) kapsamında cezalandırılması gündeme gelir⁴⁵. Benzer şekilde azmettiren, faile bir cürüm işleme kararı aldirmiş olsa bile, fail suçun icrasına başlamamışsa (yani suç teşebbüs aşamasına erişmemişse), azmettirme hareketi yine sonuçsuz kalmış demektir. Bu halde de teşebbüs edilmiş azmettirmenin mevcudiyetinden söz edilir⁴⁶.

Suç işlemeye hali hazırda karar vermiş olan kişiye yönelik başarısız azmettirme teşebbüsü somut olayın durumuna göre manevi yardım etme de teşkil edebilir. Bunun için şerikin katkısının failin mevcut suç işleme kararını kuvvetlendirmesi ya da bu kararı desteklemesi gerekir. Örneğin şerikin faile suçun işleniş şekli ile ilgili tavsiye vermesi halinde durum böyledir. Bu gibi hallerde, manevi yardım etmeden (Alman CK §27/1) ötürü cezalandırma gündeme gelir. Bu durumda nedensellik gerekliliği daha düşük olup, salt mevcut kararın kuvvetlendirilmesi ya da desteklenmesi yeterli görülür⁴⁷.

Örneğin, (A), (B)'den (C)'yi öldürmesini talep eder. Ancak (B) hali hazırda (C)'yi öldürmeye kesin suretle karar vermiştir. (B), (A)'nın talebini de memnuniyetle yerine getirerek kasten insan öldürme suçunu işler. Ne var ki (A), (B)'de öldürme kastı meydana getirmiş olmadığından, (A)'nın (B)'ye suç işleme kararı aldirdiğinden ve başarılı bir azmettirmenin mevcudiyetinden söz edilemez. (A)'nın talebi, (B)'nin suç işleme kararını kuvvetlendirici etki göstermiş olduğundan, (A)'nın kasten insan öldürmeye manevi yardım

⁴⁵ **Heinrich**, kn.1295. Bu halde şerik, failde mevcut olan suç işleme kararını bilmemektedir. Bkz. **Murmann**, §27 kn.106. Fail *omnimodo facturus* olduğundan suçun dayanağını oluşturan suç işleme kararı şerike yüklenememektedir. Bkz. **Satzger**, “omnimodo facturus”, s. 1175.

⁴⁶ **Baumann/Weber/Mitsch/Eisele**, §26 kn.30. Türk hukukunda ise akim kalmış azmettirme nedeniyle azmettirmenin cezalandırılabilmesini sağlayan bir hüküm TCK'da mevcut değildir. Bkz. **İçel/Sokullu-Akıncı/Özgenç/Sözüer/Mahmutoglu/Ünver**, s. 402. **Önder**, s. 464.

⁴⁷ **Geppert**, s. 304; **Kühl**, §20 kn.177; **Baumann/Weber/Mitsch/Eisele**, §26 kn.31; **Heinrich**, kn.1295; **Satzger**, “Teilnehmerstrafbarkeit und Doppelvorsatz”, s. 515; **Murmann**, §27 kn.106. Alman ceza hukukunda suçlar cürüm ve cünha şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Teşebbüs aşamasında kalan azmettirme sadece cürüm niteliğini haiz suçlarda cezalandırılır. Cünha hüviyetindeki suçlarda cezalandırılmaz. Bu itibarla, cünha niteliğindeki suçlarda, *omnimodo facturus*'un suç işleme kararı kuvvetlendirilmişse, manevi yardım etme söz konusu olabilir. Bkz. **Koch/Wirth**, s. 205.

eden olarak sorumluluğu gündeme gelir. Ayrıca Alman ceza hukukunda, kasten insan öldürme suçu bir cürüm olduğundan (A)'nın teşebbüs aşamasında kalmış azmettirme nedeniyle sorumluluğunun mevcudiyetinden de söz edilir. Ancak Alman öğretisinde, tamamlanmış yardım etme karşısında teşebbüs aşamasında kalmış azmettirmenin tali norm olarak geri çekileceği⁴⁸ ve (A)'nın sadece kasten insan öldürme suçuna yardım eden olarak cezalandırılacağı kabul olunur.

Bu itibarla, öncelikle manevi yardım etmenin genel şartlarının tartışılması ve şerikin hareketiyle failin mevcut suç işleme kararını kuvvetlendirip kuvvetlendirmedeğinin ya da suçun işlenişini kolaylaştıran bir tavsiyede bulunup bulunmadığının irdelenmesi gerekir. Ayrıca Alman uygulamasında cürüm niteliğindeki suçlarda, teşebbüs edilmiş azmettirmenin de cezalandırıldığı gözden kaçırılmamalıdır. Ancak teşebbüs aşamasında kalmış azmettirmenin akabinde bir de manevi yardım etmenin mevcudiyeti kabul edilirse, şerik suça yardım eden olarak katılmış demektir. Zira teşebbüs aşamasında kalmış azmettirme nedeniyle cezalandırılabilirlik, taliliğinden ötürü (asli-tali norm ilişkisi) tamamlanmış yardım etme nedeniyle cezalandırılabilirliğin gerisine çekilir. Şerik sadece işlenen suça manevi yardım eden olarak sorumlu tutulur⁴⁹.

Örneğin, hali hazırda ev soyma suretiyle hırsızlık suçunu işlemeye kesin suretle karar vermiş olan (F), suçun icrası sırasında yapması gerekenleri düşündüğünde birden bütün bunlar artık içine sinmez. Ancak (A), faili bu "saçma" düşüncesinden caydırır. Bu halde (A), hırsızlığa azmettiren olarak sorumlu tutulamaz. (A) yalnızca, failin hali hazırda mevcut olan suç işleme kararını, fail bocaladığında kuvvetlendirmiştir. Bu nedenle (A)'nın işlenen suça manevi yardım eden olarak cezalandırılması gerekir⁵⁰. Kendiliğinden

⁴⁸ **Rengier**, §45 kn.34. Buna karşılık (A)'nın talebi, (B)'nin suç işleme kararını kuvvetlendirmemişse, (A)'nın sadece kasten insan öldürmeye teşebbüs aşamasında kalmış azmettirmeden ötürü sorumlu tutulması gerekir. Bkz. **Kühl**, §20 kn.178.

⁴⁹ **Heine/Weißer**, §30 kn.38; **Satzger**, "omnimodo facturus", s. 1174-1175. Zira asli suç bakımından ceza hukukuna ait sorumluluğun her türünün, Alman CK §30'dan (suça katılmaya teşebbüs) ötürü cezalandırılabilirliğin önünde geldiği prensibi işler. Bkz. **Heine/Weißer**, §30 kn.38. Karş. **Roxin**, §28 kn.39. Öğretide başka bir görüşe göre, azmettirmenin yardım etmeye önceliği gereği, kişinin sadece akim kalmış (teşebbüs edilmiş) azmettirme kapsamında sorumlu tutulması gerekir. Bkz. **Demirel/Kartal**, s. 464-465. Karş. **Balci**, s. 301. Diğer bir görüşe göre ise, kendiliğinden belirli bir suçu işleme kararı alan fail, hali hazırda hareketin icrasına başlamışsa (yani suç teşebbüs aşamasına erişmişse), onu suça sevk eden kişi ancak yardım eden olarak cezalandırılabilir. Ancak fail hareketin icrasına başlamamışsa, onu suça sevk eden kişinin azmettirmeye teşebbüsten ötürü sorumlu tutulması gerekir. Bkz. **Tokdemir**, s. 241-242.

⁵⁰ **Kühl**, §20 kn.178.

suç işlemeye karar vermiş olan kimsenin, sadece bazı şüphelerinin mevcudiyeti halinde suça azmettirilmesi mümkün olmaz⁵¹. Eklenmelidir ki failin suç işleme kararının kuvvetlendirilmesi suretiyle manevi yardım etmenin mevcudiyetinden bahsedilebilmesi için, failin hali hazırda vermiş olduğu suç işleme kararının hala kuvvetlendirilebilir durumda olması gerekir. Eğer failin vermiş olduğu suç işleme kararı değiştirilemez, sarsılmaz nitelikteyse, kararın kuvvetlendirilmesi suretiyle manevi yardım etmenin mevcudiyetinden de söz edilemeyecektir⁵².

II. BAŞKA BİR SUÇA AZMETTİRME (UMSTIFTUNG)

A. Genel Olarak

Bu durumu öğretilerde kimi yazarlar “döndüren azmettirme” şeklinde isimlendirmiştir⁵³. Azmettirmenin bu türünde fail, vermiş olduğu belirli bir suçu işleme kararından döndürülüp başka bir suçu işlemeye azmettirilmektedir. Failin belirli bir suçu işleme kararından döndürülmesi bu isimlendirmenin çıkış noktasını oluşturmaktadır. Kanımızca başlıkta kullanıldığı şekliyle “başka bir suça azmettirme” ifadesi daha anlaşılırdır. Bu halde, hali hazırda belirli bir suçu işlemeye karar vermiş olan fail, o suç yerine başka bir suçu işlemeye karar verdirilmektedir. Yani azmettirilen fail, azmettirenin etkisinden sonra başlangıçta planlamış olduğundan (niyet ettiğiinden) bütünüyle farklı bir suçu gerçekleştirmektedir. Zira azmettirilenin vermiş olduğu suç işleme kararından tamamen bağımsız olan, ayrı bir suç işleme kararı meydana getirilmektedir. Bu kararı oluşturan kişi “başka suça azmettiren” olarak adlandırılır. Başka suça azmettiren şerikin, tıpkı hali hazırda herhangi bir suç işlemeye karar vermemiş kişiye bir suç işleme kararı aldırın şerik gibi, işlenen suça azmettiren olarak cezalandırılması gerekir. Yani bu durumda yeni bir suça azmettirme vardır⁵⁴. Örneğin, hali hazırda (K)’nın ara-

⁵¹ Koch/Wirth, s. 205.

⁵² Satzger, “omnimodo facturus”, s. 1174.

⁵³ Özkan, Halid: Ceza Hukukunda Azmettirme, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 213; Sarıgül, s. 248; Tokdemir, s. 246. Ayrıca “bir *aliud*’a azmettirme” isimlendirmesi için bkz. Krey/Esser, kn.1049. “*Aliud*”, Alman ceza hukukunda müstakil (bağımsız, başka) bir suçu ifade etmek üzere kullanılan Latince bir terimdir.

⁵⁴ Heinrich, kn.1296; Murmann, §27 kn.107; Fischer, Thomas: Strafgesetzbuch mit Nebengesetzen, 67. Aufl., Verlag C.H.Beck, München 2020, §26 kn.5; Joecks/Jäger, §26 kn.13; Hakeri, Hakan: “Yeni Türk Ceza Kanunu’nda İştirak”, Ceza Hukuku Dergisi, S. 1, 2006, s. 97; Koca/Üzülmez, s. 486. Bu halde, suç tipine ilişkin riskin hafifletilmesi söz konusu değildir. Suç tipine ilişkin risk sadece bir başkasıyla değiştirilmektedir. Bkz. Geppert, s. 305. Öğretilerde kimi yazarlar (bir sonraki başlıkta ele alacağımız) faili suçu işlemeye devam etmeye sevk etmeyi de bu başlık altında incelemektedir. Bu

basını çalmaya karar vermiş olan (F)'yi, bunun yerine (K)'nin arabasına sopayla vurarak hasar vermeye ikna eden (A) mala zarar verme suçuna azmettiren olarak cezalandırılır⁵⁵.

Başka suça azmettirme halinde, şerikin etkisiyle, hali hazırda suç işlemeye karar vermiş olan failin kastı değiştirilmekte, bu değişiklikten sonra işlenen suç bütünüyle başka bir hüviyet kazanmaktadır⁵⁶. Bir *omnimodo facturus*'un artık aynı suça azmettirilemeyeceği ne kadar netse, bütünüyle başka bir suça azmettirilebileceği de o kadar nettir⁵⁷. Hukuki sonucu itibarıyla öğretide en az tartışmalı olan özel azmettirme türü, başka bir suça azmettirmedir. Bu suretle suçun hukuki niteliği değiştirilir. Bu halde, şerikin faile aldırıldığı suç işleme kararı, failin başlangıçta gerçekleştirmeyi planlamış olduğu suça kıyasla, hukuki ve fiili olarak ne bir “daha fazlasına” (*Aufstiftung*) ne de “daha azına” (*Abstiftung*) yönlendirme teşkil eder⁵⁸. Aksine bir aliud'a yani müstakil olarak cezalandırılabilen, bütünüyle farklı bir niteliği haiz olan başka bir suça sevk etme söz konusudur (*Umstiftung*). Başlangıçta failin işlemeyi planladığı suç ile şerikin onu işlemeye sevk ettiği suç arasında, temel suç ile o suçun cezayı artıran veya azaltan nitelikli unsurları arasında olduğu gibi herhangi bir kademe ilişkisi (ya da bağımlılık ilişkisi) bulunmaz. Ayrıca şerik faili başka bir suçu işlemeye yönlendirdiği anda, fail bu suçu işlemeye henüz kesin suretle karar vermiş değildir. Bu nedenle, tartışmasız bir biçimde şerik bu yeni suça azmettiren olarak cezalandırılır⁵⁹.

yazarlara göre başka bir suça azmettirme ya failin planlamış olduğu suç yerine başka bir suçu işlemeye ya da bir suç tipi ihlalini daha fazla gerçekleştirmeye sevk edilmesi suretiyle olur. Bkz. **Kindhäuser/Zimmermann**, §41 kn.12.

⁵⁵ Bununla birlikte, (F) her ne kadar (A)'nın etkisiyle (K)'nin arabasını çalmaktan vazgeçip, bunun yerine arabasına sopayla vurmaya karar vermiş olsa da bu doğrultuda suçun icra hareketlerine başlamadan önce kararından cayarsa başka bir suça azmettirmeye teşebbüsten söz edilir. Bu durumda fail, başka bir suça azmettirenin etkisiyle kendi kendisine aldığı ilk suçu işleme kararından vazgeçmekte ve azmettirenin kendisine işleme kararı aldırıldığı diğer suçu da işlememektedir. Bu durum bir teşebbüs aşamasında kalan azmettirme türü olarak değerlendirilmektedir. Bkz. **Tokdemir**, s. 251-252.

⁵⁶ **Koch/Wirth**, s. 206.

⁵⁷ **Hillenkamp**, Thomas/**Cornelius**, Kai: 32 Probleme aus dem Strafrecht Allgemeiner Teil, 15. Aufl., Verlag Franz Vahlen, München 2017, s. 207.

⁵⁸ Burada “daha fazlasına” yönlendirme ile kastedilen, hali hazırda belirli bir suçun temel şeklini işlemeye karar vermiş olan failin, o suçun bir cezayı artıran nitelikli unsurunu da gerçekleştirmeye sevk edilmesidir. Benzer biçimde, “daha azına” yönlendirme ile hali hazırda bir suçun cezayı artıran nitelikli unsurlu şeklini işlemeye karar vermiş olan failin, o suçun temel şeklini gerçekleştirmekle yetinmeye sevk edilmesi kastedilir.

⁵⁹ **Krey/Esser**, kn.1049; **Wessels/Beulke/Satzger**, kn.888; **Baumann/Weber/Mitsch/Eisele**, §26 kn.33; **Satzger**, “omnimodo facturus”, s. 1179.

Failin başlangıçta kendiliğinden işlemeye karar vermiş olduğu suç, başka bir suç azmettirenin etkisiyle işlememiş olması, kural olarak başka suça azmettiren kişinin işlenen suça azmettiren olarak cezalandırılmasına engel olmaz. Bu itibarla, yukarıdaki örnekte, (A)'nın (F)'yi hırsızlık suçunu işlemekten vazgeçirmiş olması, onun mala zarar verme suçuna azmettiren olarak cezalandırılmasını engellemez. Zira (A) hırsızlık suçunun işlenmesini engellese de aynı zamanda mala zarar verme suçunun işlenmesine neden olmuştur. Diğer bir ifadeyle başka suça azmettiren, her ne kadar faili bir suç işlemekten caydırsa da aynı zamanda farklı (yeni) bir suç işlemeye azmettirmektedir. (F)'ye mala zarar verme suçunu işleme kararı (A) tarafından aldırılmıştır. Bu nedenle kural olarak bu hareketinden sorumlu tutulması gerekir⁶⁰. (A)'nın hareketiyle hırsızlık suçunun işlenmesini engellemiş olması, mala zarar verme suçunun azmettirenini olarak cezalandırılırken cezasının belirlenmesi aşamasında dikkate alınabilir.

Failde hali hazırda mevcut olan suç işleme kararı, bir azmettirme hareketinin nedenselliğini yalnızca o azmettirme hareketi de faili aynı suç işlemeye yönlendiriyorsa kaldırır⁶¹. Halbuki burada şerik, faili niteliksel olarak farklı bir hareketi icra etmeye karar vermektedir. Bu hareket başka bir suç teşkil ediyorsa azmettirme mevcuttur. Harekette meydana getirilen değişikliğe rağmen aynı suç söz konusu ise, sadece manevi yardım etmenin mevcudiyetinden bahsedilebilir⁶². Burada belirleyici olan husus, aynı suç ile farklı suç arasındaki sınır çizgisinin nerede çizilmesi gerektiğinin tespitidir⁶³. Yani önemli olan ne zaman başka bir suçtan ne zaman ise aynı suçtan söz edileceğinin ortaya konulmasıdır. Failin hukuki olarak başka bir suça sevk edilmiş olduğundan bahsedilebilmesi için, hali hazırda vermiş olduğu suç işleme kararında oldukça önemli bir sapmanın meydana getirilmesi ve bu sapmanın da suç tipine ilişkin (ve hukuki anlamda) bir önemi haiz olması aranır⁶⁴. Eğer

⁶⁰ **Baumann/Weber/Mitsch/Eisele**, §26 kn.33; **Heinrich**, kn.1296. Başlangıçta planlanmış olan suçun işlenmemesi iştirakin türünün tespiti hususunda bir etkiyi haiz değildir. Bkz. **Krey/Esser**, kn.1049.

⁶¹ **Frister**, §28 kn.17.

⁶² **Maurach/Gössel/Zipf**, §51 kn.42.

⁶³ **Hillenkamp/Cornelius**, s. 207.

⁶⁴ **Baumann/Weber/Mitsch/Eisele**, §26 kn.34; **Satzger**, "omnimodo facturus", s. 1179. Roxin, başka bir suç, başka bir suç tipi ile eş anlamlı görmekte ve bu durumu (örn. Dolandırıcılık suçunu işlemeye karar vermiş olan faili hırsızlığa sevk etme) "suç tipi değişikliği" biçiminde nitelendirmektedir. Yazara göre, failin başlangıçta işlemeye karar verdiği suçla, şerikin etkisiyle işlemeye sevk edildiği suç aynı hukuki değerleri koruyor olsa bile, suç tipinde bir değişikliğin mevcudiyeti halinde, başka bir suçun oluştuğunun kabulü gerekir. Bkz. **Roxin**, §26 kn.93. Karşı görüşteki Nepomuck'a göre ise, başka bir suçun mevcudiyeti salt suç tipi değişikliği kriterine göre belirlenmemelidir. Örneğin,

failin sevk edildiği suçla ilk başta işlemeyi planlandığı suçun esaslı parçaları özdeş değilse (aynıyet arz etmiyorsa), başka bir suçun ve azmettirmenin mevcudiyetinden bahsedilir⁶⁵.

Failin bütünüyle başka bir suçu işlemeye sevk edildiği hallerde, yeni bir suç işleme kararı aldırmanın ve azmettirmenin mevcudiyetinden şüphe duyulmaz. Bununla birlikte kimi zaman failin başlangıçtaki suç işleme kararı korunur, ancak “olası azmettirenin” etkisiyle suçun failinde, mağdurunda, konusunda, işleniş şeklinde, işlenme yerinde, işlenme zamanında, suçla konulan hukuki değerlerde, failin güdüsünde veya suçun işlenmesinde kullanılan araçlarda değişiklik meydana getirilir. İşte bu gibi hallerde, hali hazırda belirli bir suçu işlemeye karar vermiş olan failin suç işleme kararının “olası azmettiren” vasıtasıyla değiştirilmiş olmasının, azmettirmeyi tesis eden yeni bir suç işleme kararı aldırma olarak mı yoksa yardım etmeyi tesis eden suç planı değişikliğine teşvik etme olarak mı görülmesi gerektiği ortaya konulmalıdır. Zira şerikin etkisiyle gerçekleşen suç planı değişikliklerinin tamamı başka bir suçu tesis etmez⁶⁶.

B. Suç İşleme Kararında Meydana Getirilen Değişikliğin Başka Bir Suçun Oluşumuna Yol Açmadığı Haller

Azmettiren, azmettirilen failin suçun icra hareketlerini gerçekleştirme biçimi bakımından belirleyici değildir⁶⁷. Bu itibarla, aynı suçun maddi ko-

hırsızlık ve dolandırıcılık suçları aynı (oldukça yakın) hukuki değerleri koruduklarından bu suçlardan birini işlemeye karar vermiş olan faili, aynı mağdura karşı diğer suçu işlemeye sevk eden şerik azmettiren olarak cezalandırılmamalıdır. Zira bu durumda sadece suçun işleniş şekli değişir. Bu nedenle şerike azmettiren olarak faille aynı cezanın verilmesi orantısız olacaktır. Bkz. **Nepomuck**, s. 298-299. Türk öğretisinde de bir görüşe göre, dolandırıcılık, yağma ve hırsızlık suçları birbirine yakın veya aynı hukuki değerleri koruduklarından bu suçlardan birini işlemeye karar vermiş olan faili, onun yerine bir diğerini işlemeye sevk eden kişi manevi yardım eden olarak cezalandırılmalıdır. Bkz. **Tokdemir**, s. 252.

⁶⁵ **Geppert**, s. 305. Suçun maddi ve manevi unsurlarının aynı olması halinde aynı suçun mevcudiyetinden söz edilebileceği hususunda bkz. **Aydın**, s. 89; **Evik**, s. 175. Frister’e göre, bir suçun özdeşliği (aynıyeti) hem bu suçun işlenmesi suretiyle gerçekleştirilmiş olan suç tipi hem de ilgili hayat olayı vasıtasıyla belirlenir. Örneğin İstanbul’daki bir banka şubesini soymaya karar vermiş olan failin, arkadaşı tarafından bunun yerine Bursa’daki bir bankanın para sevkiyatçısını soymaya sevk edilmesi halinde, aynı suç tipi gerçekleştirilse de başka bir hayat olayı söz konusudur. Bu nedenle başka bir suçun mevcudiyetinden söz edilir. Bkz. **Frister**, §28 kn.17.

⁶⁶ **Kühl**, §20 kn.180, 187; **Satzger**, “omnimodo facturus”, s. 1179. Karş. **Roxin**, §26 kn. 91. Diğer bir ifadeyle, ilk halde başka bir suça azmettirme, ikinci halde ise failin başlangıçta işlemeyi planladığı suça yardım etme söz konusudur. Bkz. **Heinrich**, kn.1296a.

⁶⁷ **Önder**, s. 463.

şullarında yalnızca esaslı olmayan değişiklikler meydana getirilmesi halinde başka bir suça azmettirmeden bahsedilemez. Suçun icrasına yönelik varyasyonlarda yani suçun işlenme yerinde, zamanında veya suçun işlenmesinde kullanılan araçlarda yapılan değişiklikler böyledir. Zira bu gibi değişiklikler suçun hukuki nitelendirmesi bakımından önemsizdir. Buna faili, hasmına evinin önünde değil de otobüs durağının önünde vurmaya ikna eden, hasmını bastonla değil de levye ile dövmeye ikna eden ya da suçu iş çıkışında değil de sabah işe giderken işlemeye ikna eden kişinin durumu örnek gösterilebilir⁶⁸. Bu gibi değişiklikler hukuki değer ihlalinin ölçüsünü (boyutunu) etkilemez. Bu hallerde, maddi koşullarda meydana getirilen değişiklik suçun çekirdeğine etki etmediğinden, failin hali hazırda işlemeye karar verdiği suçu başka bir suça dönüştürmez. Yeni bir suç işleme kararı meydana getirmez. Sadece başlangıçta mevcut olan suç planında değişikliğe yol açar. Bu nedenle, bu gibi talimatlar failin işlemeye karar verdiği suça yalnızca manevi yardım etme özelliği taşır⁶⁹.

Prensip itibarıyla, salt suçun konusunda değişiklik meydana getirilmesi de azmettirme olarak değerlendirilemez. Zira bu ihtimalde suç tipi aynı kalmaya devam eder. Örneğin fail istasyonda duran metro trenini spreyle boyayla boyamaya karar vermişken, faile bunun yerine yan istasyondaki hızlı treni boyama tavsiyesi verilmesi halinde durum böyledir. Suçun konusunun metro treninden, hızlı trene dönüştürülmesi suç işleme kararı aldırma hüviyetinde değildir⁷⁰. Öğretide ileri sürülen bir görüşe göre, şerikin faile suçun konu-

⁶⁸ **Baumann/Weber/Mitsch/Eisele**, §26 kn.34; **Heinrich**, kn.1296a; **Wessels/Beulke/Satzger**, kn.888; **Krey/Esner**, kn.1049; **Satzger**, “omnimodo facturus”, s. 1179; **Sarıgül**, s. 249. Bu örneklerin, failin suçu tabanca yerine bıçakla işlemeye, hafta içi yerine hafta sonu işlemeye ya da başlangıçta planladığından daha tenha bir yerde işlemeye ikna edilmesi şeklinde çoğaltılması mümkündür. Bkz. **Roxin**, §26 kn.100. Bununla birlikte, suçun işlenmesinde kullanılan araçlarda meydana getirilen değişikliğin başka bir suçun işlenmesine (örn. suçun dolandırıcılıktan şantaja dönmesi) yol açması halinde başka bir suça azmettirmenin mevcudiyetinin kabulü gerekir. Bkz. **Maurach/Gössel/Zipf**, §51 kn.45.

⁶⁹ **Rengier**, §45 kn.42; **Joecks/Jäger**, §26 kn.17; **Kindhäuser/Zimmermann**, §41 kn.12. Bu gibi durumlarda şerikin hareketleri neticesinde, failin suç kastında değişiklik meydana gelmemekte sadece suçun gerçekleştirilmesinin detaylarında değişiklik ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle azmettirmenin mevcudiyetinden söz edilemeyecektir. Bkz. **Heine/Weißer**, §26 kn.8. Esasen bu gibi değişikliklerin de failin başka bir suçun oluşumuna yol açtığı, ancak bunun maddi hukuk açısından bir önemi haiz olmadığı, zira kanuni suç tipinin bu konuda bir açıklamada bulunmadığı hususunda bkz. **Satzger**, “omnimodo facturus”, s. 1179.

⁷⁰ **Koch/Wirth**, s. 207; **Heine/Weißer**, §26 kn.8. Benzer şekilde, failin aynı mağdurdan başlangıçta planladığından farklı bir nesneyi çalmaya ikna edilmesi halinde de durum

sunu değiştirme kararı aldırması, failin başlangıçtaki planı ile uyumluysa, bu planı iyileştiriyorsa ve suçun ayniyetini değiştirmiyorsa yardım etmenin mevcudiyetinden söz edilir. Buna karşılık, şerikin faile suçun konusunu değiştirme kararı aldırması, (failin mevcut planına yapılan katkı neticesinde değil de) şerikin yeni bir plan belirleyerek plan hakimiyetini eline alması neticesinde gerçekleşmişse azmettirme söz konusudur. Örneğin fail misafirlerine ikram etmek için viski çalmak istemektedir. (A), faili misafirlerin votka içmeyi tercih edeceğini söyleyerek viski yerine votka çalmaya yönlendirirse hırsızlığa yardım etme mevcuttur. Ancak (A), faili viski yerine votka çalıp satmaya, konuklarına da bira ikram etmeye yönlendirirse hırsızlığa azmettirme söz konusudur⁷¹.

Öğretide kimi yazarlar, yukarıda ifade edilen suçun işleniş varyasyonlarında meydana getirilen değişikliklerin yanı sıra, failin yalnızca suç işleme güdüsünde (nedeninde) meydana getirilen değişikliklerin de kural olarak başka bir suça vücut vermeyeceğini, dolayısıyla bu ihtimalde de şerikin yardım eden olarak cezalandırılabilceğini ifade etmektedir⁷². Bu durumda, failin işlemeye karar verdiği suçta ve suçun işleniş şeklinde herhangi bir değişiklik meydana getirilmeksizin, suçu başka bir güdüyü dayanak alarak işlemesi sağlanmaktadır⁷³. Örneğin (A), kız arkadaşına hediye etmek için değerli bir yüzük çalmak istemektedir. (B), suçun icrasına geçmeden önce (A)'yı kız arkadaşının buna değmediğine, bunun yerine yüzüğü çalıp paraya

böyledir. Bkz. **Baumann/Weber/Mitsch/Eisele**, §26 kn.34. Bununla birlikte, öğretide ifade edilen bir görüşe göre, eğer azmettiren faile başlangıçta hedef aldığı suç konusunun değersizliğini gösteriyor ve bu suretle suçun konusunda değişiklik meydana getiriyorsa, bu değişikliğin önemsiz olduğunun ileri sürülmesi ikna edici olmayacaktır. Örneğin, fail (F) suç eşyası alıp satan (H)'ye bir sanat müzesinden Nolde'nin tablosunu çalıp kendisine satmayı teklif eder. (H) bu tablonun şu anda pek piyasası olmadığını, ancak o sanat galerisinde bulunan Beckmann'ın tablosunu çalarsa buna ilgi göstereceğini söylerse durum böyledir. Bkz. **Maurach/Gössel/Zipf**, §51 kn.43.

⁷¹ **Roxin**, §26 kn.96. Ayrıca, suçun konusunun son derece kişisel hukuki değerlerle ilgili olması durumunda konuda meydana getirilen değişikliğin azmettirmeye, aksi halde yardım etmeye yol açacağı hususunda bkz. **Roxin**, §26 kn.97. Bir görüşe göre, Fail (F), mağdur (M)'nin arabasına zarar vermeye karar vermişken, şerik (Ş) tarafından (M)'nin arabası yerine her şeyden çok sevdiği köpeğini öldürmeye ikna edilmişse ve arabasına zarar vermek yerine köpeğini öldürmenin (M)'yi daha fazla inciteceği (F)'nin aklına pek yatmasa da (Ş) dediğini yapmazsa kendisine ileride borç para vermemekle tehdit ettiği için söyleneni yapmışsa, (Ş) mala zarar verme suçuna azmettiren olarak sorumlu tutulmalıdır. Zira bu halde şerik, faili aynı mağdura karşı aynı suçu farklı bir suç konusu üzerinden işlemeye yaptırımla desteklenmiş (kuvvetlendirilmiş) bir taleple karar vermektedir. Bkz. **Nepomuck**, s. 286-289.

⁷² **Wessels/Beulke/Satzger**, kn.888; **Krey/Esser**, kn.1049.

⁷³ **Roxin**, §26 kn.99.

çevirmesinin daha doğru olduğuna ikna eder. Bu olayda (B), (A)'nın sadece suç işleme güdüsünde değişiklik meydana getirmiştir. Bu nedenle hırsızlığa azmettirmeden söz edilemeyecektir. (A) hırsızlık suçunu işleme kararı hali hazırda kendisi vermiştir. (B)'nin telkinleri (A)'nın suç işleme kararını kuvvetlendirmişse, (B) işlenen suça yardım eden olarak sorumlu tutulacaktır⁷⁴.

C. Suç İşleme Kararında Meydana Getirilen Değişikliğin Başka Bir Suçun Oluşumuna Yol Açtığı Haller

Şerikin etkisiyle failin değişmesi, başlangıçtaki suç planında herhangi bir değişiklik meydana gelme bile daima başka bir suça vücut verir ve azmettirme teşkil eder. Zira somut bir fail olmaksızın suçtan söz edilemeyecektir. Yeni failin suç işleme kararı da bütünüyle yenidir⁷⁵. Ayrıca şerikin etkisiyle başlangıçta işlenmesi planlanan suça bir müşterek failin katılması ya da mevcut müşterek faillerden birinde değişiklik meydana getirilmesi halinde de buna yol açan şerikin azmettiren olarak cezalandırılması gerekir⁷⁶. Benzer şekilde, failin işlemeye sevk edildiği suç başka bir korunan hukuki değere ya da kişiye (mağdura, hukuki değer taşıyıcısına) yönelmişse, başka bir suç var demektir⁷⁷. Zira failin işlediği suçla işlemeyi planladığı suçun farklı suçlar olup olmadığı hukuken, kanuni suç tipi ve korunan hukuki değerlerin yardımıyla ayırt edilir⁷⁸. Bir hukuki değer, taşıyıcısına bağlılık arz eder. Taşıyıcıda meydana gelen değişiklik, daima yeni bir korunan hukuki değer ihlali meydana getirir. Bu nedenle, faili başka bir hukuki değere ya da başka bir hukuki değer taşıyıcısına (mağdura) yönlendirmenin, tipik bir azmettirme olduğunun kabulü gerekir⁷⁹.

Örneğin, hali hazırda hasmını dövmeye karar vermiş olan faili, bunun yerine hasmının arabasını çalmaya ikna eden kişinin durumu böyledir. Bu şerikin hırsızlığa azmettiren olarak cezalandırılması gerekir. Zira şerikin etkisiyle fail saldırısını, mağdurun (başlangıçta karar verdiğinden) farklı bir

⁷⁴ **Koch/Wirth**, s. 207; **Satzger**, “omnimodo facturus”, s. 1181. Benzer başka bir örnek için bkz. **Roxin**, §26 kn.99. Karşı görüşteki yazarlara göre, bu durumda fail suçu başka bir sebeple işlediğinden suç güdüsünde meydana getirilen değişik de azmettirmeyi tesis eder. Örneğin fail bir tabloyu çalıp evinin duvarına asmak istemektedir. Ancak arkadaşı (A) tarafından, bunun yerine tabloyu çalıp (A)'nın da desteğiyle (C)'ye satmaya ikna edilirse durum böyledir. Bkz. **Maurach/Gössel/Zipf**, §51 kn.44.

⁷⁵ **Krey/Esser**, kn.1049; **Roxin**, §26 kn.92; **Geppert**, s. 305; **Satzger**, “omnimodo facturus”, s. 1179; **Heine/Weißer**, §26 kn.8.

⁷⁶ **Roxin**, §26 kn.92.

⁷⁷ **Rengier**, §45 kn.42; **Joecks/Jäger**, §26 kn.13.

⁷⁸ **Satzger**, “omnimodo facturus”, s. 1180. Karş. **Geppert**, s. 305.

⁷⁹ **Kindhäuser/Zimmermann**, §41 kn.12. Karş. **Satzger**, “omnimodo facturus”, s. 1181.

korunan hukuki değerine yöneltmiştir⁸⁰. (A)'yı öldürmeye karar vermiş olan failin, (A) yerine (B)'yi öldürmeye sevk edilmesi halinde de aynı durum söz konusudur. Faili başlangıçta öldürmeye karar vermiş olduğu kişi yerine, başka bir kişiyi öldürmeye sevk eden şerik, faili yeni bir suça azmettirmiş olur⁸¹. Yaşam hukuki değeri mağdurun kişiliği ile ayrılamaz şekilde bağlantılı olduğundan, bu halde başka bir kişisel hukuki değer ihlali gündeme gelir. Bu nedenle failin başlangıçta işlemeyi planladığı kasten insan öldürme suçu ile fiilen işlediği kasten insan öldürme suçu aynı suç olarak görülmez⁸². Bu itibarla, failin suç işleme kararında zarara uğrıtılacak hukuki değer taşıyıcısı hususunda meydana getirilen değişiklik, azmettiren yüklenmesi gereken yeni bir hukuki değer saldırısı teşkil eder⁸³. Suç tipinde değişiklik meydana getirilmeksizin suçun mağdurunun değiştirilmesi de başka bir suça azmettirme kapsamında görülür.

Failin kasten öldürme suçunu zamansal olarak öne çekmeye karar verilmesi halinde, sadece suçun işlenme zamanında değişiklik meydana getirilmiş olmasına rağmen, istisnai bir şekilde, başka bir suçun ve azmettirmenin mevcudiyeti kabul edilir. Örneğin (A)'nın hali hazırda (B)'yi perşembe günü öldürmeye karar vermiş olması, ancak (C)'nin telkinleri üzerine perşembeye kadar beklemeden pazartesi günü öldürme hareketini gerçekleştirmesi halinde durum böyledir. Bu halde Alman öğretisindeki baskın görüşe göre, suç tipine etki etmeyen bir suç varyasyonunda (yani suçun işlenme zamanında) değişiklik meydana getirilmiş olmasına rağmen, (C)'nin kasten insan öldürmeye azmettiren olarak sorumlu tutulması gerekir. Öldürmeye ilişkin haksızlığın özel içeriği bu kabulün benimsenmesini gerektirir. Zira hayatın sadece cüzi bir miktarda kısaltılması bile müstakil bir öldürme haksızlığı teşkil eder⁸⁴. Diğer bir ifadeyle, mağdur aynı kalsa bile mağdurun

⁸⁰ **Wessels/Beulke/Satzger**, kn.888.

⁸¹ **Stree**, Walter: "Bestimmung eines Tatenschlossenen zur Tatänderung", Festschrift für Ernst Heintz zum 70. Geburtstag, 1972, s. 289; **Baumann/Weber/Mitsch/Eisele**, §26 kn.34. Bu aynı zamanda suçun konusunda meydana getirilen değişikliğin azmettirme olarak değerlendirileceği istisnai bir durumu ifade eder.

⁸² **Stree**, s. 290. Tam da bu sebeple, tam tersi bir durumda, yani failin (A)'yı öldürmeye sevk edildiği, ancak bilinçli bir şekilde (B)'yi seçip öldürdüğü hallerde bir azmettirmenin mevcudiyetinden söz edilemez. Bkz. **Stree**, s. 290.

⁸³ **Murmann**, §27 kn.107.

⁸⁴ **Satzger**, "omnimodo facturus", s. 1180; **Joecks/Jäger**, §26 kn.17. Eklenmelidir ki fail bir suçu uzak gelecekte işlemeyi planlamışsa, ancak şerik tarafından suçu derhal icra etmeye sevk edilmişse, bu suretle failin suç işleme zamanının değiştirildiğinden bahsedilemeyecektir. Burada daha ziyade suça genel olarak eğilimli olan kişiye suç işleme kararı aldırma söz konusudur. Zira belirlenmiş bir suç zamanı olmaksızın yeterince somutlaştırılmış bir suç işleme kararının mevcudiyetinden söz edilemeyecektir. Bkz. **Satzger**, "omnimodo facturus", s. 1180.

yaşamının kısaltılması durumunda, müstakil bir değersizlik içeriğinin mevcudiyetinin kabulü gerekir⁸⁵.

D. Suç İşleme Kararında Meydana Getirilen Değişikliğin Haksızlık İçeriği Daha Hafif Olan Başka Bir Suçun Oluşumuna Yol Açtığı Haller

Başka suça azmettirenin müdahalesiyle fail başlangıçta planlamış olduğundan daha hafif bir haksızlık meydana getirmeye sevk edilmişse, bu durum kural olarak cezanın hesaplanması aşamasında başka suça azmettiren kişi lehine dikkate alınabilir. Bununla birlikte, Alman öğretisinde istisnai şekilde, hukuka uygunluk sebebi teşkil eden zorunluluk halinin ya da hukuki değer taşıyıcısının (mağdurun) varsayılan rızasının mevcudiyeti halinde başka suça azmettirenin cezadan kurtulabileceği de ifade edilmektedir⁸⁶. Bu bağlamda, kimi yazarlara göre başka bir suça azmettirme, *Abstiftung* (daha azına/hafife sevk etme) karakterini haiz olabilir. Örneğin, kasten öldürme suçunu işlemeye karar vermiş olan failin, bunun yerine sadece mala zarar verme suçunu işlemekle yetinmeye yönlendirilmesi halinde durum böyledir. Bu halde, faili daha hafif suça yönlendiren kişi bakımından bir hukuka uygunluk sebebi mevcuttur. Bu hukuka uygunluk sebebi, zorunluluk halinden (Alman CK §34) ya da varsayılan rızadan ileri gelebilir⁸⁷. Alman öğretisinde *Abstiftung* terimi daha ziyade bir suçun temel şekli ile nitelikli unsurları arasındaki ilişki bağlamında kullanılır. Buna göre, failin bir suçun daha hafif şeklini işlemeye sevk edilmesi, suçun ayniyetinde değişiklik meydana getir-

⁸⁵ **Heinrich**, kn.1296a. Renzikowski'ye göre bu değerlendirme öldürmenin haksızlığının insan hayatının kısaltıldığı sürede (sürenin miktarında) bulunduğu ön kabulünden ileri gelir. Bu nedenle bu görüşün kabul edilmesi mümkün değildir. Zira aksi takdirde yaşlıların ya da ölümcül hastaların hayatı da daha az değerli olur. Ancak, zamansal olarak öne çekilen suç yeni bir hareket sebebinden ileri geliyorsa azmettirmenin mevcudiyetinden söz edilir. Bkz. **Maurach/Gössel/Zipf**, §51 kn.45. **Nepomuck**'a göre, suçun yalnızca daha erken işlenebileceği ihtimaline dikkat çekmek, işlenen suça en fazla yardım eden olarak cezalandırılmayı sağlar. Bu halde, şerikin azmettiren olarak cezalandırılması, yani faille aynı cezayı alması adil olmaz. Bkz. **Nepomuck**, s. 301, 303.

⁸⁶ **Baumann/Weber/Mitsch/Eisele**, §26 kn.33.

⁸⁷ **Rengier**, §45 kn.42. Failin ihlal etmeye yönlendirildiği hukuki değer, mağdur açısından failin başlangıçta ihlal etmeyi planladığı hukuki değere kıyasla daha hafif ağırlıkta olması halinde de durum değişmez. Yine başka bir suç vardır. Ancak bu ihtimalde bir görüşe göre, hukuka uygunluk sebebinin mevcudiyetinden söz edilebilir. Bu hukuka uygunluk sebebinin varsayılan rızadan ileri geldiği düşünülebilir. Örneğin hali hazırda hasmını dövmeye karar vermiş olan failin, bunun yerine hasmının arabasına zarar vermeye sevk edilmesi halinde durum böyledir. Tehlike failin bedensel bütünlüğünden malvarlığına yöneltilmiştir. Bkz. **Satzger**, "omnimodo facturus", s. 1180-1181.

mez. Ancak yukarıda ifade edilen görüşe göre *Abstiftung* sebebiyle bir kimşenin azmettiren ya da yardım eden olarak cezalandırılmasının önüne geçilmesi, sadece temel suç ve onun nitelikli unsurları arasındaki ilişki kapsamında⁸⁸ değil, aynı zamanda iki farklı suç arasındaki ilişki kapsamında da gündeme gelebilir.

Bu durumla bileşik suç özelinde de karşılaşılabılır. Örneğin yağma suçunu işlemeye karar vermiş olan faili, bu kararından vazgeçirip sadece hırsızlık suçunu işlemekle yetinmeye ikna eden kişi hırsızlık suçuna azmettirmeden dolayı sorumlu tutulamayacaktır⁸⁹. Zira failin yağma suçunu işleme kararının içerisinde hırsızlık suçunu işleme kararı da evleviyetle bulunur. Yani yağma suçunu işlemeye karar vermiş olan fail hırsızlık suçu bakımından da *omnimodo facturus* statüsündedir. Bu nedenle faili sadece hırsızlık suçunu işlemekle yetinmeye sevk eden kişi, esasen faile hırsızlık suçu işleme kararı aldırılmış olmaz. Ayrıca bu suretle mağdurun önemli hukuki değerlerinin ihlali de engellenmiş olmaktadır. Diğer bir ifadeyle failin yağma yerine hırsızlık suçunu işlemeye sevk edilmesi, mağdurun hukuki değerlerinin korunmasına da hizmet etmektedir⁹⁰. Türk öğretisinde, haksızlık içeriği daha yüksek olan bir suçu işlemeye karar vermiş olan failin, haksızlık içeriği daha düşük olan başka bir suçu işlemeye sevk edilmesi “eksilen döndüren azmettirme” şeklinde isimlendirilmiştir⁹¹.

E. Suç İşleme Kararında Meydana Getirilen Değişikliğin Haksızlık İçeriği Daha Ağır Olan Bileşik Suçun Oluşumuna Yol Açtığı Haller

Şerikin etkisiyle failin suç işleme kararında meydana getirilen değişiklik, işlenen suçun failin başlangıçta işlemeyi planladığı suça kıyasla, daha

⁸⁸ Örneğin, kasten yaralama suçunu silahla işlemeye karar vermiş olan failin, bu suç silahsız biçimde işlemeye yönlendirilmesi halinde durum böyledir. Fail cezayı artıran nitelikli unsurlu kasten yaralama suçunu işlemeye karar vermişken, şerik vasıtasıyla bu suçun temel şeklini gerçekleştirmekle yetinmeye yönlendirilmiştir.

⁸⁹ **Hakeri**, “İştirak”, s. 97; **Hakeri**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 527. Başka bir görüşe göre ise, hali hazırda hasmını öldürmeye karar vermiş olan faili, bunun yerine hasmına yalnızca hakaret etmeye ikna eden kişinin de hakaret suçuna azmettiren olarak sorumlu tutulması gerekir. Zira kasten insan öldürme, hakarete kıyasla daha vahim bir suç olsa da hakaret suçu, kasten insan öldürme suçunun kapsamında yer almaz. Bkz. **Aydın**, s. 173-174.

⁹⁰ **Roxin**, §26 kn.69; **Geppert**, s. 304. Kural olarak bu gibi hallerde faili yağma yerine hırsızlık suçunu işlemeye sevk eden kişinin hırsızlığa yardım eden olarak cezalandırılması da mümkün olmaz. Bkz. **Roxin**, §26 kn.69.

⁹¹ **Özkan**, s. 214.

ağır haksızlık içeriğine sahip olan bileşik suça dönüşmesine yol açabilir. Buna göre örneğin, (A), (B)'nin evine girip bileziklerini çalmaya karar verir ve bu planını arkadaşı (C)'ye anlatır. Bunun üzerine (C), (A)'ya yanına bir de sopa alması ve evin içerisinde (B) ile karşılaşır onu sopayla etkisiz hale getirmesi tavsiyesinde bulunur. (A) bu tavsiyeyi dinler. (B)'nin evine giren (A) bilezikleri alacağı sırada (B) ile karşılaşır ve sopayla sırtına vurarak onu yere serer. Bundan istifade eden (A) bilezikleri alır ve evden ayrılır. Bu olayın çözümünde (C)'nin cezai sorumluluğunun nasıl belirleneceği hususunda Alman öğretisinde iki ana görüş bulunur. Bunlardan ilkinde göre, (C)'nin yağma suçuna azmettiren olarak cezalandırılması gerekir. (A)'nın hali hazırda hırsızlık suçunu işlemeye karar vermiş olmasının bir önemi bulunmamaktadır. Zira (C), (A)'yı bütünüyle başka bir suçu işlemeye sevk etmiştir⁹². Bu görüşteki yazarlara göre, yağma suçunun kendisine ait müstakil bir haksızlık içeriği vardır. Bu haksızlık içeriğinin ağırlığı, yağmayı meydana getiren suçların haksızlık içeriklerinin toplamından daha fazladır. Nitekim bu husus yağma suçunun cezasının yüksekliğinden de anlaşılabilir⁹³. Bu nedenle, yağma suçunun hırsızlık ve kasten yaralama şeklinde parçalara ayrılarak, failin hali hazırda hırsızlık suçunu işlemeye karar vermiş olduğundan bahisle artık yağmaya azmettirilemeyeceği, yalnızca kasten yaralamaya azmettirilebileceği ileri sürülemez.

İkinci görüşe göre ise, (A) fiilen yağma suçunu işlemiştir. Ancak yağma suçunun içerisinde bulunan hırsızlık suçu bileşeni bakımından (A) *omnimodo facturus* konumundadır. Zira (A) hali hazırda kendiliğinden hırsızlık suçunu işlemeye karar vermiştir. Hırsızlık suçunu işlemeye (C) tarafından sevk edilmemiştir. Bu nedenle (C) yağma suçuna azmettiren olarak görülemez. Aksi halde kendi hareketinden kaynaklanmayan bir haksızlık parçasından da sorumlu tutulmuş olur. Esasen (C), (A)'ya hırsızlığa ek olarak sadece kasten yaralama suçu işleme kararı aldırılmaktadır. Bu nedenle (C)'nin kasten yaralama suçuna azmettiren olarak sorumlu tutulması gerekir. Bunun yanı sıra (C), verdiği tavsiye nedeniyle yağma suçuna manevi yardım eden olarak da sorumlu tutulabilecektir. Bu itibarla, örnek olayda (C)'nin yağma suçuna yardım etme ile kasten yaralama suçuna azmettirmeden ötürü fikri içtima ilişkisi içerisinde sorumlu tutulması gerekir^{94 95}.

⁹² Stree, s. 283-284; Rengier, kn.36vd; Wessels/Beulke/Satzger, kn.886.

⁹³ Roxin, §26 kn.104.

⁹⁴ Wessels/Beulke/Satzger, kn.886; Geppert, s. 305. Bu görüşe göre, azmettirme yalnızca failin hali hazırda gerçekleştirmeye karar vermediği suç parçasına yönelik olabilir. Bkz. Roxin, §26 kn.103.

III. SUÇU İŞLEMeye DEVAM ETMEYE SEVK ETME

Bu suçta sevk etme türü Alman öğretisinde kimi yazarlarca⁹⁶ “ardışık (kademeli) azmettirme” (*sukzessive Anstiftung*) biçiminde adlandırılır. Ancak bu terimin kullanımı yanlış anlaşılmalara yol açabilir⁹⁷. Kanımızca başlıkta kullanılan ifade bu suçta sevk etme türünün içeriğini daha iyi yansıtır. Bu durumda suçun icrasına daha fazla devam etmemeye kati suretle karar vermiş olan faile, suçun icrasını sürdürme kararı aldırılması söz konusudur⁹⁸. Buna göre, fail suçu tamamladıktan sonra icra hareketlerini yapmayı bırakmak istemektedir. Ancak suç ortağı (fail veya şerik), failden suçu (aynı hareketlerle) işlemeye devam etmesini, ek hareketler gerçekleştirmesini talep eder. Bir görüşe göre, bu talep başlı başına bağımsız bir azmettirme hareketi hüviyeti taşır⁹⁹. Zira bu halde fail kendi başına almış olduğu suç işleme kararına istinaden gerçekleştirdiği, suçu meydana getiren hareketleri hali hazırda tamamlamıştır. Ancak bunun akabinde genellikle bir şerik, failde aynı suçta ait başka (ek) icra hareketleri yapmaya yönelik yeni bir suç işleme kararı meydana getirmektedir. Bu itibarla, failin ek olarak gerçekleştirmeye sevk edildiği suç teşkil eden hareketlere yönelik bir azmettirmenin mevcudiyetinin kabulü gerekir. Yani burada hali hazırda kesin suretle bir suç işlemeye karar vermiş olan kişinin, suçun icrasına başlamasından önce etkilenmesi söz konusu değildir. Aksine, suçun icrası tamamlandıktan sonra gerçekleşen müstakil bir azmettirme hareketi mevcuttur¹⁰⁰. Bu azmettirme hareketi, faile suçu işlemeye devam etme kararı aldırılmasından sonra gerçekleştirilen suç parçasını kapsamına alır¹⁰¹. Diğer bir ifadeyle, faile suçu işle-

⁹⁵ Eklenmelidir ki, Alman öğretisinde failin yağmadan hırsızlığa sevk edilmesi, daha ziyade *Abstiftung* başlığı altında incelenmektedir. Benzer şekilde, failin hırsızlıktan yağmaya sevk edilmesi de daha ziyade *Aufstiftung* başlığı altında incelenmektedir. Ancak bu iki hukuk kurumunun esasını temel suç ile nitelikli unsurlar arasındaki ilişki oluşturmaktadır. Bu konu çalışmamızın kapsamına dahil edilmemiştir. Bununla birlikte, yağma ve hırsızlık birbirinden farklı suçlar olduklarından başka bir suçta azmettirme (*Umstiftung*) başlığı altında bu meselenin de ele alınması uygun görülmüştür.

⁹⁶ **Baumann/Weber/Mitsch/Eisele**, §26 kn.32; **Fischer**, §26 kn.5.

⁹⁷ Zira ayrıca, azmettirmeye azmettirme “zincirleme azmettirme” biçiminde adlandırılır. Bkz. **Zafer**, s. 572; **Akbulut**, s. 809.

⁹⁸ **Haas**, Volker: *Matt/Renzikowski Strafgesetzbuch Kommentar*, 2. Aufl., Verlag Franz Vahlen, München 2020, §26 kn.24. Bilindiği üzere normalde azmettirme hareketi failin suçu icraya başlamasından önce gerçekleşir.

⁹⁹ **Heinrich**, kn.1302a. Burada failin suçun icrası aşamasında başka (ek) icra hareketleri yapmaya sevk edildiği hususunda bkz. **Heine/Weißer**, §26 kn.11.

¹⁰⁰ **Krey/Esner**, kn.1050; **Baumann/Weber/Mitsch/Eisele**, §26 kn.32. Karş. **Maurach/Gössel/Zipf**, §51 kn.47.

¹⁰¹ **Fischer**, §26 kn.5. Yazara göre, bu halde oluşa göre bir manevi yardım etmenin mevcudiyetinin kabulü de mümkündür.

meye devam etme kararı aldırarak şerik kural olarak, failin o zamana kadar kendiliğinden (şerikin etkisi olmaksızın) gerçekleştirmiş olduğu suç tipi unsurlarından sorumlu tutulamayacaktır¹⁰².

Örneğin, fail (F) hasmının yüzüne arka arkaya on yumruk atar ve yanında duran arkadaşı (A)'ya, hasmına iki yumruk daha atıp bırakacağını söyler. Bunun üzerine, bu zamana kadar sessiz kalan, suça herhangi bir katkıda bulunmayan (A), (F)'yi hasmına iki değil, altı yumruk daha atmaya teşvik eder. (F), (A)'yı dinler ve hasmına toplam on altı yumruk atar. İlk on iki yumruğu atmaya ve suçu sonlandırmaya (F) hali hazırda kendisi karar vermiştir. Buna karşılık, son dört yumruğu atmaya ise (A) tarafından karar verdirilmiştir. Bir görüşe göre, bu suretle (A), faili suçu işlemeye devam etmeye sevk etmiştir. Bu nedenle (A)'nın bu dört yumruk bakımından kasten yaralama suçuna azmettiren olarak sorumlu tutulması gerekir. (F)'nin hali hazırda ilk on iki yumruk bakımından suçu işlemeye kendisinin karar vermiş olması, (A)'nın son dört yumruk bakımından azmettiren olarak cezalandırılmasını engellemez¹⁰³.

Benzer şekilde örneğin, ağır derecede sarhoş olduğu halde eve gitmek için araç kullanan fail, ilk sürüş hatasını yaptıktan sonra kaygıya kapılıp arabayı kenara çekmek isterse, ancak araçta bulunan arkadaşı (B) onu aracı eve kadar sürmeye devam etmeye ikna ederse de durum böyledir. (B), zamansal olarak failin aracı kenara çekmek istemesinden sonra gerçekleşen sürüş bakımından, bir kimseyi sarhoş halde araç kullanmaya azmettirme suçunu işlemiş demektir¹⁰⁴. Failin sarhoş halde araç kullanmaya ilk etapta kendisinin karar vermiş olması, suçu işlemeye devam etmeye azmettirmenin mevcudiyeti kabulünde bulunmaya engel teşkil etmez. Zira fail ilk sürüş hatasını gerçekleştirmesinin akabinde bu kararından caymıştır. Bir başka örnek ise, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu üzerinden kurgulanabilir. Fail, bir kimseyi bir yere kilitlemiştir ve onu belirli bir süre orada tuttukten sonra salmak istemektedir. Ancak (B), faili mağduru fazladan bir gün daha kilit altında tutmaya ikna ederse, mağdurun kilit altında kaldığı bu fazladan bir gün bakımından (B), faili kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunu işlemeye azmettiren konumundadır¹⁰⁵. Görüldüğü üzere, bu gibi hallerde suçu işlemeye hali hazırda kendisi karar vermiş olan failin iradesi şerik tarafından,

¹⁰² **Haas**, §26 kn.24.

¹⁰³ **Heinrich**, kn.1302a. Benzer bir örnek için bkz. **Krey/Esser**, kn.1050. Bu durum, aynı suçun haksızlık içeriği daha ağır olan şeklini (örn. cezayı artıran nitelikli unsurunu) işlemeye azmettirme (*aufstiftung*) teşkil etmez. Bkz. **Heinrich**, kn.1302a, dn.50.

¹⁰⁴ **Krey/Esser**, kn.1050; **Heinrich**, kn.1302a.

¹⁰⁵ **Heinrich**, kn.1302a, dn.52.

fail kendi kararı doğrultusunda suçun icrasına giriştikten ve suç oluştuktan sonra etkilenmektedir.

Bununla birlikte, fail mağdura dört defa vurarak kasten yaralama suçunu işlese ve bunun ardından arkadaşı tarafından mağdura iki kez daha vurmaya sevk edilirse ya da sürücünün yanında oturan kişi, araç sürmeye elverişsiz olan şoförü, alkollü bir şekilde on dakika daha araç sürmeye devam etmeye sevk ederse sadece işlenen suça manevi yardım etmenin mevcudiyetinin kabulü gerektiği görüşünde olan yazarlar da bulunmaktadır. Bu yazarlara göre, bu gibi değişiklikler failin başlangıçtaki planının yelpazesinde bulunur ve haksızlığın boyutunu değiştirmez. Ancak, şerikin etkisi vasıtasıyla haksızlığın boyutunun kalıcı bir biçimde değiştirilmiş olması halinde azmettirmenin mevcudiyetinden bahsedilebilir. Aksi halde, sadece suç planında değişikliğe sevk etme söz konusudur. Bu da yardım etmenin mevcudiyetinin kabulünü gerektirir¹⁰⁶.

Yukarıda verilen örneklerde fail, öncelikle şerikin sorumlu olmadığı bir haksızlık parçasını kendiliğinden gerçekleştirmektedir. Daha sonra, şerik sadece failin suçun son parçasını gerçekleştirmesi bakımından nedensel olan bir hareket sergilemektedir. Ancak şerikin hareketinin tek başına bu ek suç parçası bakımından nedensel olması azmettirmenin kabulüne olanak tanımaz. Zira ortada bölünmez (yekpare) olan bir suçun sadece son parçasına yönelik bir hareket mevcuttur. Bu nedenle, suçun işlenmesine devam edilmesi talebi, suçun bir sebebi olarak görülemez. Bu talep sadece aynı suçta meydana getirilen esaslı olmayan bir değişiklik hüviyetindedir¹⁰⁷. Bu görüşteki yazarlara göre, suçu işlemeye devam etmeye azmettirmenin mümkün olabilmesi için, failin ya suçun bir cezayı artıran nitelikli unsurunu gerçekleştirmeye sevk edilmesi ya da suçun temel şekli içerisinde kalsa da önemli bir haksızlık artışı meydana getirmeye yönlendirilmesi gerekir. Örneğin,

¹⁰⁶ **Heine/Weißer**, §26 kn.11. Grabow'a göre, sürücünün aracı kenara çekmek istemesinden sonra, aracı sürmeye devam etmeye ikna edilmesi mütemadi suçun kesintiye uğramasına yol açan bir fasıla olarak değerlendirilemez ve yeni bir suçun başlangıcını tesis etmez. Zira failin aracı sürmeye devam etme kararı, esasen başlangıçtaki suç işleme kararının önemsiz bir genişlemesi hüviyetindedir. Bkz. **Grabow**, Stefan: "Die sukzessive Anstiftung", JURA, 2009, s. 408. Benzer şekilde, hali hazırda mağdura dört yumruk atmış olan failin iki yumruk daha atmaya yönlendirilmesi, doğrudan doğruya failin önceki hareketiyle bağlantılıdır. Bu nedenle mevcudiyetini koruyan bir suç işleme iradesinin olduğundan söz edilebilir. Bkz. **Grabow**, s. 410.

¹⁰⁷ **Grabow**, s. 409. Failin mevcut suç planında esaslı olmayan değişiklikler meydana getirilmesi ya da suç planına esaslı olmayan eklemeler yapılması halinde, failin suç işleme kararının ayniyeti etkilenmez. Bu türden hareketlerde bulunan kişi yalnızca manevi yardım eden olarak sorumlu tutulur. Bkz. **Grabow**, s. 409.

failin mağdura sadece tokat atması, ancak daha sonra (A) tarafından kasten yaralamanın cezayı artıran nitelikli unsurunu gerçekleştirmeksizin, mağduru hastanelik edinceye kadar dövmeye sevk edilmesi halinde durum böyledir. Bu halde (A)'nın kasten yaralama suçuna azmettiren olarak cezalandırılması gerekir¹⁰⁸.

Bu itibarla, azmettirme zamansal olarak fail tarafından tamamlanmış olan bir suçun akabinde de gerçekleşebilir. Ancak bunun için tamamlanan suçun, suç tipini bütünüyle gerçekleştiren başka (ek) hareketler vasıtasıyla derinleştirilmesi (genişletilmesi) gerekir. Örneğin fail hali hazırda feci şekilde dövdüğü mağduru bırakmak istiyorsa, ancak bir arkadaşından gelen “bir daha vur” çağrısıyla mağdura bir kez daha vurursa, failin arkadaşı ancak kasten yaralama suçuna yardım eden olarak cezalandırılabilir. Zira bu tür bir çağrı ile haksızlığın boyutunun kalıcı bir şekilde değiştirilmesi mümkün olmaz. Benzer şekilde hırsızlığın sona erme aşamasında, fail suçu işlemeye devam etmeye azmettirilemeyecektir. Örneğin, fail dükkândan bir CD'yi kendine mal etme amacıyla almışsa hırsızlık suçu tamamlanmıştır. Bunun ardından, kız arkadaşı faile bu CD'yi çantasına koyup kasanın önünden geçip gitmeleri tavsiyesinde bulunuyorsa, bu tavsiyenin azmettirme olarak değerlendirilmesi mümkün değildir¹⁰⁹.

¹⁰⁸ **Heine/Weißer**, §26 kn.11. Grabow'a göre, faili suçu işlemeye devam etmeye azmettirme mümkündür. Ancak uygulanma alanı oldukça sınırlıdır. Zira bunun için suç tipine ilişkin hareket birliğinde kesintiye neden olunmaksızın failin suç planında esaslı bir değişikliğin meydana getirilmesi gerekir. Bkz. **Grabow**, s. 412. Diğer bir ifadeyle, hali hazırda başlanılan suç tipinin gerçekleştirilmesinin bağımlı parçası olarak değerlendirilen, başka (ek) bir tipik icra hareketine karar verdirme ve bu suretle suçun bütününde esaslı bir değişikliğe yol açılması gerekir. Bkz. **Grabow**, s. 409. Esaslı bir değişikliğin mevcudiyetinden söz edilebilmesi için daha fazlasına azmettirmenin (*Aufstiftung*) gerçekleşmesi gerekir. Daha fazlasına azmettirme için yargı mercilerine göre, önemli bir haksızlık artışının mevcudiyeti yeterlidir. Öğretideki baskın görüşe göre ise, failin suçun bir cezayı artıran nitelikli unsurunu gerçekleştirmeye sevk edilmesi gerekir. Bkz. **Grabow**, s. 411.

¹⁰⁹ **Kühl**, §20 kn.176a. Benzer şekilde, örneğin (A) müzik dükkanında bir CD'yi kendine mal etme niyetiyle montunun iç cebine koyar. Bunu gören kız arkadaşı (B), ona yanında taşıdığı tabancayı alması ve mağazayı terk ederken gerek duyması halinde güvenliği etkileyebilmek için beraberinde taşıması tavsiyesinde bulunur (hırsızlık suçunun işlenmesi sırasında failin yanında silah bulundurması Alman CK'da cezayı artıran nitelikli unsur olarak düzenlenmiştir). Bu durumda (B)'nin cezayı artıran nitelikli unsurlu hırsızlık suçuna azmettiren olarak cezalandırılması mümkün değildir. Zira hırsızlık suçunun tamamlanmasından sonra fail CD'yi alıp götürme suretiyle zilyetliği tekrar ihlal etmiş olmaz. Hırsızlık suçu anlamında bir alma hareketi mevcut olmadığı için hırsızlığın suç tipi de tekrar gerçekleştirilmiş olmaz. Bu nedenle suçu işlemeye devam etmeye azmettirmenin mevcudiyetinden söz edilemez. Bkz. **Grabow**, s. 411.

Türk öğretisinde de kimi yazarlarca suçun icra hareketlerine başlanmış olması durumunda failin artık azmettirilemeyeceği ifade edilmektedir. Bu çıkarımın dayanağı olarak ise failin azmettirme hareketinden önce suç işlemeye karar verip bu kararı doğrultusunda suçun icrasına başlamış olması gösterilmektedir. Buna göre, bu aşamada suçun devamına dair yapılacak teşvik ve telkinlerin ancak manevi yardım etme kapsamında değerlendirilmesi mümkündür¹¹⁰. Zira her ne kadar azmettiren ve manevi yardım edenin her ikisi de suça şerik sıfatıyla ve manevi katkıda bulunarak katılmaktaysa da bunlardan ilki failde suç işleme iradesi oluşturmaktadır. İkincisi ise failde hali hazırda mevcut olan suç işleme kararını psikolojik katkılarda bulunarak desteklemektedir¹¹¹.

Failin suçu işlemeye devam etmeye sevk edilmesinin, teknik anlamda azmettirme olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği ve azmettirme olarak değerlendirilecekse bunun şartları bu çalışmada ele aldığımız özel azmettirme türleri içerisinde en tartışmalı başlığı oluşturmaktadır. Hali hazırda mağdura birkaç yumruk atmış olan failin, ona bir yumruk daha atmaya sevk edilmesi ya da hali hazırda mağdurun hürriyetini birkaç gündür kısıtlamış olan failin, mağduru bir gün daha kilitli tutmaya sevk edilmesi gibi hareketlerin, yeni bir kasten yaralama ya da kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçuna azmettirme olarak değerlendirilmesi ve bu hareketleri gerçekleştiren kişiye faille aynı cezanın tatbiki kanımızca adil olmayacaktır¹¹². Zira bu hallerde faile kendiliğinden aldığı başlangıçtaki suç işleme kararından kopuk olan yeni bir suç işleme kararı aldırıldığından söz edilemeyecektir. Bu nedenle suçu işlemeye devam etmeye azmettirmenin uygulama alanının dar tutulması, faile aldırılan suç işleme kararının, failin kendi başına alıp icrasına geçtiği başlangıçtaki suç işleme kararından bütünüyle kopuk olduğunun ortaya konulması gerekir. Ancak bu halde faile yeni bir suç işleme kararı aldırıldığığının ve bir azmettirmenin mevcudiyetinin kabulü mümkün olabilecektir.

¹¹⁰ **Erem**, Faruk: Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler C.I, 12. Bs., Seçkin Kitabevi, Ankara 1984, s. 428; **Özkan**, s. 96. Yazara göre, suçun tamamlanmasından sonra da azmettirme mümkün olmaz. Bkz. **Özkan**, s. 107. Failin suçu işlemeye devam etmeye sevk edilmesinin aynı suç kapsamında kaldığı sürece manevi yardım etme teşkil edeceği hususunda bkz. **Balcı**, s. 333.

¹¹¹ **Mahmutoğlu**, s. 68; **Evik**, s. 202.

¹¹² Nitekim azmettirme failiğin yumuşatılmış bir şekli değildir. Aralarındaki fark suç oluşturan maddi olay ile temasın faillikte doğrudan, azmettirmede ise dolaylı olmasıdır. Bkz. **Özgenç**, s. 143.

KAYNAKÇA

- Akbulut**, Berrin: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 7. Bs., Adalet Yayınevi, Ankara 2020.
- Artuk**, M. Emin/**Gökçen**, Ahmet/**Alşahin**, M. Emin/**Çakır**, Kerim: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Bs., Adalet Yayınevi, Ankara 2020.
- Aydın**, Devrim: Türk Ceza Hukukunda Suça İştirak, Yetkin Yayınları, Ankara 2009.
- Balci**, Meral: Ceza Hukukunda Bağlılık Kuralı Kapsamında Azmettirme, Adalet Yayınevi, Ankara 2022.
- Baumann**, Jürgen/**Weber**, Ulrich/**Mitsch**, Wolfgang/**Eisele**, Jörg: Strafrecht Allgemeiner Teil, 13. Aufl., Verlag Ernst und Werner Gieseking, Bielefeld 2021.
- Bayraktar**, Köksal: Suç İşlemeğe Tahrik Cürmü, İstanbul 1977.
- Bock**, Dennis: “Die Anstiftung des zur Tat bereits Entschlossenen – zum Begriff des alias oder omnimodo facturus”, JR, 2008, s. 143-146.
- Bülte**, Jens/**Härtl**, Sophie: “Bandendiebstahl und Betrug”, JA, 2016, s. 345-355.
- Centel**, Nur/**Zafer**, Hamide/**Çakmut**, Özlem: Türk Ceza Hukukuna Giriş, 11. Bs., Beta Yayıncılık, İstanbul 2020.
- Demirel**, Muhammed/**Kartal**, Melik: “Ceza Hukukunda Suça Azmettirme Hareketi: Suça Sevk Etme”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan, C. 21, Özel Sayı, 2019, s. 457-490.
- Dönmezer**, Sulhi/**Erman**, Sahir: Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım C. II, 12. Bs., Beta Yayıncılık, İstanbul 1999.
- Erem**, Faruk: Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler C. I, 12. Bs., Seçkin Kitabevi, Ankara 1984.
- Evik**, Vesile Sonay: Suça İştirakte Yardım Edenin Ceza Sorumluluğu, 2. Bs., On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2011.
- Fischer**, Thomas: Strafgesetzbuch mit Nebengesetzen, 67. Aufl., Verlag C.H.Beck, München 2020.
- Frister**, Helmut: Strafrecht Allgemeiner Teil, 9. Aufl., Verlag C.H.Beck, München 2020.
- Geppert**, Klaus: “Die Anstiftung (§26 StGB)”, JURA, 1997, s. 299-305.
- Grabow**, Stefan: “Die sukzessive Anstiftung”, JURA, 2009, s. 408-412.

- Gropp, Walter/Sinn, Arndt:** Strafrecht Allgemeiner Teil, 5. Aufl., Springer-Verlag, Berlin 2020.
- Haas, Volker:** Matt/Renzikowski Strafgesetzbuch Kommentar, 2. Aufl., Verlag Franz Vahlen, München 2020.
- Hakeri, Hakan:** Ceza Hukuku Genel Hükümler, 24. Bs., Adalet Yayınevi, Ankara 2021.
- Hakeri, Hakan:** “Yeni Türk Ceza Kanunu’nda İştirak”, Ceza Hukuku Dergisi, S. 1, 2006, s. 75-109.
- Heine, Günter/Weißer, Bettina:** Schönke/Schröder Strafgesetzbuch Kommentar, 30. Aufl., Verlag C.H.Beck, München 2019.
- Heinrich, Bernd:** Strafrecht Allgemeiner Teil, 6. Aufl., Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart 2019.
- Hillenkamp, Thomas/Cornelius, Kai:** 32 Probleme aus dem Strafrecht Allgemeiner Teil, 15. Aufl., Verlag Franz Vahlen, München 2017.
- Hotz, Dominik:** “Anfängerklausur – Strafrecht: Tötungsdelikte und Teilnahme – Wer heute stirbt, der braucht es morgen nicht zu tun”, JuS, 2018, s. 674-678.
- İçel, Kayıhan/Sokullu-Akıncı, Fusun/Özgenç, İzzet/Sözüer, Adem/Mahmutoğlu, Fatih Selami/Ünver, Yener:** İçel Suç Teorisi 2. Kitap, 2. Bs., Beta Yayıncılık, İstanbul 2000.
- Joecks, Wolfgang/Jäger, Christian:** Strafgesetzbuch Studienkommentar, 13. Aufl., Verlag C.H.Beck, München 2021.
- Kindhäuser, Urs/Zimmermann, Till:** Strafrecht Allgemeiner Teil, 9. Aufl., Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden 2020.
- Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan:** Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Bs., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- Koch, Arnd/Wirth, Katrin:** “Grundfälle zur Anstiftung”, JuS, 2010, s. 203-209.
- Krey, Volker/Esser, Robert:** Deutsches Strafrecht Allgemeiner Teil, 7. Aufl., Verlag W.Kohlhammer, Stuttgart 2022.
- Kühl, Kristian:** Strafrecht Allgemeiner Teil, 8. Aufl., Verlag Franz Vahlen, München 2017.
- Langer, Winrich:** “Ein Streit unter Nachbarn”, JURA, 2003, s. 135-139.
- Mahmutoğlu, Fatih Selami:** “Kusurluluk Prensibi Açısından Azmettirenin Ceza Sorumluluğu”, İÜHFİM, C. LXIII, S. 1-2, 2005, s. 57-112.

- Maurach**, Reinhart/**Gössel**, Karl Heinz/**Zipf**, Heinz/**Dölling**, Dieter/**Laue**, Christian/**Renzikowski**, Joachim: Strafrecht Allgemeiner Teil Teilband 2, 8. Aufl., C.F.Müller Verlag, Heidelberg 2014.
- Murmann**, Uwe: Grundkurs Strafrecht, 6. Aufl., Verlag C.H.Beck, München 2021.
- Nepomuck**, Lutz: Anstiftung und Tatinteresse, Duncker & Humblot, Berlin 2008.
- Önder**, Ayhan: Ceza Hukuku Genel Hükümler C. II-III, 2. Bs., Beta Yayıncılık, İstanbul 1992.
- Özgenç**, İzzet: Suça İştirakin Hukuki Esası ve Faillik, İstanbul 1996.
- Özkan**, Halid: Ceza Hukukunda Azmettirme, Adalet Yayınevi, Ankara 2013.
- Öztürk**, Bahri/**Erdem**, Mustafa Ruhan: Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, 21. Bs., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- Preuß**, Tamina: “Ein folgenschwerer Gegenschlag”, JURA, 2019, s. 660-675.
- Puppe**, Ingeborg: Strafrecht Allgemeiner Teil im Spiegel der Rechtsprechung, 4. Aufl., Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2019.
- Rengier**, Rudolf: Strafrecht Allgemeiner Teil, 11. Aufl., Verlag C.H.Beck, München 2019.
- Roxin**, Claus: Strafrecht Allgemeiner Teil Band II Besondere Erscheinungsformen der Straftat, Verlag C.H.Beck, München 2003.
- Sarıgül**, Ali Tanju: Suça İştirak, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022.
- Satzger**, Helmut: “Der “omnimodo facturus” – und das, was man in jedem Fall dazu wissen muss!”, JURA, 2017, s. 1169-1182.
- Satzger**, Helmut: “Teilnehmerstrafbarkeit und Doppelvorsatz”, JURA, 2008, s. 514-523.
- Stree**, Walter: “Bestimmung eines Tatentschlossenen zur Tatänderung”, Festschrift für Ernst Heintz zum 70. Geburtstag, 1972, s. 277-293.
- Tokdemir**, Sercan: Ceza Hukukunda Akim Kalmış Azmettirme, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022.
- Wendeburg**, Isabel: “Guter Rat ist teuer”, JA, 2017, s. 25-32.
- Wessels**, Johannes/**Beulke**, Werner/**Satzger**, Helmut: Strafrecht Allgemeiner Teil, 49. Aufl., C.F.Müller Verlag, Heidelberg 2019.
- Zafer**, Hamide: Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m.1-75, 8. Bs., Beta Yayıncılık, İstanbul 2021.